

Sociální pedagogika a její aplikace při práci s menšinami

Bc. Josef Vystrčil

Diplomová práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Josef Vystrčil**
Osobní číslo: **H140385**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociální pedagogika a její aplikace při práci s menšinami**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a následné studium odborné literatury k danému tématu.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sociální pedagogiky, migrace a multikulturality.

Příprava metodiky výzkumné části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativně orientovaného výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAUMAN, Zygmunt. Modernita a holocaust. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-23-7.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Sociální služby. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **22. listopadu 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **20. dubna 2017**

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.04.2017

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato diplomová práce nahlíží na problém práce s menšinami trochu jinak, než je naše společnost zvyklá. Problém migrační krize v Evropě je i naším problémem, což zjistíme již v blízké budoucnosti. Je naše společnost na tuto budoucnost připravena? Dnešní migranti se stanou národnostními menšinami na našem území. Vidíme tuto skutečnost jako obohacení pro společnost, nebo jen příležitost a námět pro šíření rasizmu a xenofobie? Ústava nám všem zajišťuje rovnost před zákonem, tedy i národnostním menšinám. Panuje o tomto základním právu dostatečné povědomí? Sociální pedagogika má své uplatnění v práci s menšinami a to jak ve státním sektoru, tak i v sektoru nestátních neziskových organizací. Neměla by sociální pedagogika, formou multikulturní výchovy, působit na povědomí většinové společnosti? Odpovědi, na výše zmiňované otázky, budeme hledat v praktické části této diplomové práce analýzou dat ze získaných dotazníků.

Klíčová slova: migrace, národnostní menšiny, xenofobie

ABSTRACT

This thesis deals with an issue of working with minorities in a way different from the way of our society. The issue of migration crisis in Europe is also our issue, which we will find out in close future. Is our society prepared for such a future? The current migrants will become national minorities in our land. Do we see this reality as an enhancement for the society or just an occasion and concept for expanding racism and xenophobia? The constitution provides both us and national minorities with equality before law. Are we aware of this fundamental law? Social pedagogy has its assertion to work with minorities both in the public sector and in the sector of non-profitable organizations. Should social pedagogy affect the awareness of major society in the way of multicultural education? We will seek answers to the questions mentioned above in the practical part of this thesis by the analysis of data gained from the received questionnaires.

Keywords: migration, national minorities, xenophobia

Děkuji své rodině za trpělivost, kterou se mnou měla. Poděkování patří i docentu Jaroslavu Balvínovi, za laskavou pomoc a radu při vedení této diplomové práce. Zvláštní poděkování chci vyslovit magistře Renátě Strakové, za neutuchající pomoc a podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A ZÁKLADNÍ POJMY	12
1.1 LITERATURA	13
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	14
1.3 ZÁKLADNÍ POJMY	15
2 ROZDÍLNOST KULTUR	18
2.1 KULTURA A NÁBOŽENSTVÍ	19
2.2 KULTURNÍ STŘETY JAKO DŮSLEDEK ROZDÍLNOSTI KULTUR.....	21
2.3 MOŽNOSTI STÁTU A REGIONU.....	22
3 KRIZE ZAUZLENÍ MULTIKULTURNÍHO PROBLÉMU	25
3.1 UPRCHLÍCI V SOUČASNÉM SVĚTĚ	26
3.2 PROBLEMATIKA MIGRACE A JEJÍ ODRAZ V NAŠÍ SPOLEČNOSTI.....	27
3.3 PROBLEMATIKA MIGRACE A JEJÍ DOPAD NA REGION	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 ÚVOD K PRAKTICKÉ ČÁSTI	32
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	32
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
4.3 STANOVENÍ HYPOTÉZ	33
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	33
4.5 TECHNIKY VÝZKUMU	33
4.6 ČASOVÝ PRŮBĚH SBĚRU DAT.....	35
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	37
5.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	37
5.1.1 Demografické údaje - charakteristika respondentů.....	37
5.1.2 Vztah a názory k národnostním menšinám	41
5.2 HYPOTÉZY - ODPOVĚDI	53
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	57
6.1 DISKUSE A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	58
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	65
SEZNAM GRAFŮ	67
SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Evropa v současnosti čelí migrační krizi, která přináší mimo jiné i vzájemnou konfrontaci křesťanství a islámu, a hlavně však konfrontaci společenských hodnot. Politici, kteří by měli nastalou situaci řešit, tak to nečiní a my jsme tak svědky devalvace společenských hodnot. Spoléhají na samovolnou integraci menšin, což v sociologii můžeme popsat jako postupné přijetí majoritní kultury při současné snaze udržet si kulturu vlastní, takže integrované etnikum ve výsledku získává dvojí kulturní identitu. Díky velkému množství nesmyslných předpisů a byrokracii způsobuje evropská unie spíše svou vlastní dezintegraci. Občané Evropy zatím marně čekají na řešení uprchlické krize. Jazykovědec Karel Oliva ve svém článku pro magazín Pátek LN č.30/2016 uvádí: *„integrace kultur tak rozdílných jako jsou evropský liberalismus a islámská zbožnost, není v praxi proveditelná: je spolu neslučitelné pokládat občanské právo za nadřazené náboženským předpisům a zároveň náboženské předpisy za nadřazené občanskému právu, není možné pokládat ženy za současně rovnoprávné i nerovnoprávné (a při setkání přijmout i nepřijmout podanou ruku), nelze respektovat svobodu vyznání a zároveň za pokřiku, Alláh je velký, hubit ohněm a mečem, případně jinými prostředky ty, kdo je patřičně neuctívají“*. Přednosta kardiocentra IKEM Jan Pirk v rozhovoru pro stejné periodikum (Pátek, LN č.50/2015) uvedl: *„naši předkové a my jsme Evropu přece nebudovali proto, aby sem někdo přišel a rozvrátil ji. Křesťanství je staré 2000 let a od samého počátku se musely ty ideje lásky, obětavosti a pomoci, z nichž křesťanství vychází, hájit. Myslím si, že zase přišla doba, kdy je nutné křesťanské zásady hájit. A jestliže politici nebudou konat, dřív nebo později se najde nějaký výmluvný vůdce. Selhání politiků velice nahrává extremistickým názorům.“*

Z výše uvedených skutečností si v úvodní kapitole této diplomové práce přesně nadefinujeme pojmy, se kterými budeme dále pracovat a dáme je do kontextu s autory i naší legislativou.

V další části diplomové práce si připomeneme křesťanské náboženství a jeho konfrontaci s muslimským náboženstvím. Tato dvě v Evropě největší náboženství a hodnoty, které představují, rezonují v současnosti nejvíce v naší společnosti, proto pomineme jiná náboženství. Ne snad pro jejich malé členské zastoupení, ale spíše pro jejich malý vliv na nynější společenské dění.

V praktické části diplomové práce pomocí kvantitativního výzkumu budeme dotazníkovým šetřením zkoumat informovanost občanů – respondentů o práci s menšinami, jejich toleranci a povědomí o hodnotách, které utvářejí tuto společnost.

Cílem této diplomové práce je zmapovat povědomí společnosti o práci s menšinami, nikoli tradičními, jako jsou Romové, Vietnamci či Ukrajinci, ale s migranty, kteří budou ve velmi blízké budoucnosti tvořit národnostní menšiny v naší společnosti dosud neetablované.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A ZÁKLADNÍ POJMY

Problém přistěhovalectví v České republice je stále vnímán jen jako okrajový, aniž by bylo přihlédnuto k tomu, že jeho význam narůstá. Je třeba přihlédnout k tomu, že v posledním desetiletí právě v ČR počet přistěhovalců roste nejrychleji. Na nepokojích, které se odehrávají ve Francii a Německu můžeme poukázat na naléhavost právě tohoto problému v Evropě a z toho pramenících obav z posílení vlivu muslimů a jejich konfliktů s demokratickým zařízením. My můžeme vidět miziví zájem o tuto problematiku je v právním rámci České republiky (Scheu, 2011, s. 114).

Na problém přistěhovalectví a s ním spojený problém etablování pro nás nových národnostních menšin není naše společnost plně připravena. Národnostní menšiny slovanského původu, ani nereflktujeme. Vietnamská menšina žije velmi uzavřeně, bez ambic se jakkoli negativně prezentovat na veřejnosti a tím na sebe strhávat pozornost. Jako největší problém vnímáme romskou menšinu. Ta na sebe váže veškerou pozornost naší společnosti. Proto většinová společnost se soustředí pouze na problémy s touto národnostní menšinou. Tyto problémy jsou dlouhodobé, vyžádaly si přijetí spousty opatření. Ve výsledku však vidíme nicotnost a nepraktičnost těchto opatření. Můžeme tedy tvrdit, že se hodně napsalo, hodně naslibovalo, ale výsledky však nejsou hmatatelné.

Romská menšina představuje pro naši společnost i zákonodárství jakýsi prubířský kámen. Od roku 1989 však není vidět výraznější posun, řešení. Co s naší společností udělají národnostní menšiny, které vyznávají jiné náboženství, jiné hodnoty, a sdílejí naprosto odlišnou kulturu? Jak bude této nové výzvě čelit většinová společnost, když po téměř 30. letech nemáme vyřešeny problémy jedné národnostní menšiny?

Určité východisko z dané situace naznačuje ve své publikaci Jaroslav Balvín. Tvrdí, že v současné Evropě si každý stát vytváří národnostní politiku, která vychází z potřeb národnostních menšin a ze vzájemné spolupráce. Tato politika je pak dokáže převést do oblasti školství, kultury i legislativy. V České republice chrání zákon práva národnostních menšin od roku 2001. Specificky je vymezena romská národnostní menšina, která má i svou Radu vlády ČR pro záležitosti romských komunit (Balvín, 2012, s. 73).

1.1 Literatura

Na začátku naší práce si musíme nejdříve vyhledat zdroje a prameny informací, které nám poskytnout ucelený pohled na danou problematiku. Začali jsme tím, co je základem a tím je mimo jiné publikace Miroslava Procházky Sociální pedagogika. Přináší nám ucelený pohled na sociální pedagogiku i v jejím současném pojetí, přístupu k výchově, k socializaci. Zahrnuje též problematiku výchovného prostředí, rodinného i školního.

Jako velmi přínosnou vidíme publikaci Blahoslava Krause Základy sociální pedagogiky, kdy uvádí historické počátky sociální pedagogiky. Zmiňuje základní východiska, pohledy na sociální pedagogiku. Zabývá se i komunikací a naráží na problematiku migrace.

Problematikou etnicity, etnických elit, institucí a postavení státu ve spolupráci s menšinami a jejich institucemi nám přibližuje publikace Etnické komunity, Elity- Instituce-Stát, kterou doplňuje publikace etnické komunity integrace, identita hovořící o problematice integrace národnostních menšin k nám přicházejících a českých národnostních menšin ve světě. Na dvě následující publikace navazuje třetí Etnické komunity, Kontinuita a Kulturní reprodukce, která mapuje identitu etnických minorit a jejich vlastní prezentaci na konkrétních případech.

Migrace je spojena také s kulturními konflikty. Stejnomenou publikaci od autora je Petra Bělovského jsme použili ke zmapování pojmu kulturního konfliktu a problematiku národnostních menšin spojenou s migrací.

Multikulturální aspekty výchovy se zabývá publikace Multikulturální výchova o Jana Průchy. Definiuje multikulturální výchovu, její uplatnění ve školství, její realizaci učiteli. Zahrnuje i ideologie multikulturalismu.

Pohled na problematiku multikulturality z hlediska romského etnika nám přibližuje Jaroslav Balvín v publikaci Pedagogika, andragogika a multikulturalita. Tato publikace přináší pohled na multikulturalitu, pedagogiku a andragogiku. Její jedinečnost spočívá v neotřelé koncepci, kdy jsou teoretická východiska plynule provázána příběhem konkrétních lidí za doprovodu tematického, grafického ztvárnění.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Sociální pedagogika patří mezi obory, které můžeme označit jako pomáhající profese. Její založení na potřebě pomáhat druhým jí jasně orientuje humanistickým směrem, za předpokladu individuálního přístupu potřebám klienta a jeho respektu. Sociální pedagog má velmi proměnlivá pole působnosti, a tak je jen stěží možné tuto profesi zřetelně nadefinovat (Procházka, 2012, s. 73).

Jedním z nejdůležitějších posláních sociální pedagogiky je sociální prevence založená na práci s dětmi a mladistvými. Tyto dvě zmiňované skupiny jsou nejvíce ohroženy riziky spojenými se špatnou socializací probíhající na úrovni rodiny, školy i vrstevnické skupiny.

Nejde tedy jen o negativní projevy chování, proti kterým lze bojovat posilováním pozitivních aspektů životního stylu, ale i prostřednictvím výchovy a vzdělávání. (...) širší pojetí sociální pedagogiky předpokládá komplexní přístup výchovné situaci při práci s jedincem, nebo skupinou. Zde tak dochází k průniku sociální pedagogiky a dalších vědních oborů, na jejichž poznatky navazuje (Procházka, 2012, s. 67).

Práci s dětmi a mladistvými ve spolupráci se širší rodinou vykonává také orgán Sociálně-právní ochrany. Zajišťuje práva dítěte v oblasti výchovy, výživy, zprávy majetku i vzdělání. Pro tuto problematiku je velmi důležité vzdělání a porozumění problematice v sociální oblasti. Sociální pedagogové tyto nároky splňují, proto i v tomto oboru nachází sociální pedagogika své uplatnění.

Sociální pedagogika v sobě zahrnuje jak práci pedagogickou, tak i poradenskou v případě potřeby intervenční, vychovatelskou a preventivní (Procházka, 2012, s. 73).

Migrace a s ní spojený vznik národnostních menšin na území jiného státu sebou často přináší problémy, které se netýkají pouze dospělých, ale zejména dětí a mladistvých. Včasná preventivní intervence v těchto skupinách může přinést lepší výsledky integrace menšin do většinové společnosti.

Nejde o to jen pomáhat se začleněním marginálním skupinám, jak naznačují poslední trendy, ale je dobré podchytit a podporovat i většinové obyvatelstvo, aby tak samo participovalo na řešení problémů v různých oblastech. V této práci by měla najít největší uplatnění právě sociální pedagogika, která dokáže pozitivně výchově působit v oblasti kulturní, osvětové a při využívání volného času (Kraus, 2008, s. 192).

Abychom dokázali efektivitu sociálně-pedagogické práce výrazně zvýšit, bude třeba pracovat s celou většinovou společností, ne jen s menšinou, jako cílovou skupinou. Již zmiňovaná participace většiny na problémech menšiny vede k lepšímu vzájemnému porozumění. Tímto je možné nastolit atmosféru důvěry a vzájemné provázanosti. Tímto lze docílit nalezení řešení přijatelných pro obě strany. Angažovanost v problémech povede k jejich nedirektivnímu řešení.

Vzdělávání dětí imigrantů v zemích Evropské unie vedlo k prosazení demokratických přístupů. Rodiče těchto dětí nenaplnili však očekávání, tedy nedokázali tento rovnoprávný přístup k výuce nijak ocenit. V zemích, s početnou muslimskou komunitou způsobuje rovnoprávný přístup ke vzdělání spíše problémy (Průcha, 2011, s. 95).

Umožnit přístup ke vzdělání všem členům společnosti je jedno ze základních ústavních práv každého občana. Imigranti přicházející z jiných kulturních a právních poměrů to mohou vnímat jinak. Zde vidíme taktéž zárodek možných sporů. Naše společnost se taktéž snaží vyřešit problémy se vzděláváním národnostních menšin. V současnosti vidíme snahu o inkluzi ve školách. Tato snaha je přijímána jen rozpačitě a přináší více otázek nad správností tohoto kroku než odpovědí. Zde se nám vytváří opět místo pro uplatnění sociální pedagogiky, která by i zde měla spolupracovat s rodiči i dětmi většinové populace, stejně jak s rodiči i dětmi menšinové části společnosti. Aplikace multikulturní výchovy by pak mohla předejít nežádoucím problémům a zvyšování sociálního napětí ve společnosti.

1.3 Základní pojmy

Multikulturní (interkulturní) výchova představuje edukační činnost, která se zaměřuje na to, aby naučila lidi rozdílných etnik, národů rasových a náboženských skupin spolužití, vzájemnému respektu a spolupráci. Multikulturní výchova je prováděna na základě programů ve školních i mimoškolních zařízeních. Je součástí osvětových akcí i reklamních kampaní. Můžeme ji spatřit i v politických opatřeních. Jsou do ní vkládány velké naděje, finanční prostředky, a to vše jen s nejistým výsledkem (Průcha, 2011, s. 15).

Naše republika stejně jako většina národů Evropy má na svém území pozůstatky dřívějších výbojů a změn hranice. Těmito artefakty míníme národnostní menšiny. Lidé v minulosti vymezovali svá území prostě tím, že na ně přišli a obsadili je.

Další příchozí kmeny, které se chtěli na tomto území usadit si tak své území museli nejdříve vybojovat, nebo uhájit. Kmen, který zvítězil, vnutil porobenému kmeni svou kulturu a jazyk, nebo naopak přijal kulturu a jazyk místní. Jako příklad můžeme uvést asijské Bulhary, kteří se asimilovali mezi místní Slovany. Tímto způsobem docházelo k novému jevu – mnohonárodnostnímu osídlení vznikajících států (Tomeš, 2011, s. 297).

Menšina obecně znamená menší část z nějakého celku, tj. méně než jednu polovinu. Ze sociologického hlediska může tento pojem označovat ohraničenou skupinu osob. Tato skupina patří k jiné národnosti, než je většina, přeje si být jako národnost uznána, přičemž její členové jsou občané státu (Tomeš, 2011, s. 298).

Menšina – skupina s menším počtem členů, než má v téže společnosti skupina většinová. V jiném pojetí skupina, která je ve společnosti znevýhodněna na základě připsaných znaků (barva pleti, národnost, náb. vyznání), jež jsou považovány ze strany většiny za méně hodnotné. Ochrana práv menšin je brána jako jeden ze znaků vyspělé společnosti (Jandourek, 2001, s. 154-155).

Národností menšina je v našem právním řádu označována jako: společenství občanů ČR žijících na území ČR. Tito občané se od ostatních liší rozdílnými tradicemi, kulturou, jazykem a etnickým původem. Tito lidé chtějí být označeni jako národnostní menšina projevující se společným úsilím o zachování rozvoje a vlastní svébytnosti jazyka a kultury (Tomeš, 2011, s. 299).

Blahoslav Kraus (2008, s. 39) ve své knize *Základy sociální pedagogiky* uvádí, že se pojetí sociální pedagogiky různí a vyvíjí v závislosti na čase. Nejvíce si toho můžeme povšimnout u výkladu pojmů sociální, kdy tento pojem může být chápán ve smyslu potřeby pomoci. Lidem, kteří se mohli dostat do složité životní situace. Jiné pojetí vnímá pojem sociální vzhledem k celé společnosti. Jde tedy o výchovu všech společenských vrstev pro život v určité společnosti.

Sociální pedagogika pojednává o možnostech optimalizace a usměrňování životních situací a procesů. Důraz je přitom kladen na jedince, a jeho vnitřní potenciál a individualitu. Nosnými tématy oboru jsou rozvoj sociální kreativity jedince a jeho vlastní aktivizace, při současném působení na rozvoj životního stylu, kultivaci a optimalizaci, která nijak nepopírá jeho individualitu a chrání ho před možnými rozpory mezi ním a podmínkami společnosti (Kraus, 2008, s. 45).

Na základě zákona č. 359/1999 Sb., zajišťují sociálně právní ochranu (dále jen SPO) obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další pověřené právnické a fyzické osoby. SPO se tedy zabývá ochranou práv dítěte v oblasti řádného vývoje, výchovy, majetku. Obnovuje funkčnost rodiny. V případě potřeby zajišťuje náhradní rodinnou péči pro dítě, které je dočasně nebo trvale umístěno mimo rodinu.

V souvislosti s výzkumnou částí často použijeme výraz dotazník. Dotazníkem rozumíme nejfrekventovanější metodu získávání dat v pedagogickém výzkumu. Otázky, které klademe, se mohou stahovat k jevům vnějším nebo vnitřním. Respondent tak odpovídá na soustavu předem pečlivě vybraných, dobře formulovaných otázek v určitém pořadí (Chráska, 2007, s. 163).

Xenofobie - odpor, nepřátelství a nedůvěra ke všemu cizímu; strach z cizinců a nenávisť k nim (Krajíček, Verbová, 2006, s. 360).

Fundamentalismus – je myšlenkový postoj charakteristický především vírou v doslovný význam psaných textů, např. náboženských či politických (Jandourek, 2001, s. 86).

2 ROZDÍLNOST KULTUR

Společenské prostředí – kulturu Evropy po staletí výrazně ovlivňovalo i křesťanství. Křesťanství je monoteistické a univerzální náboženství, to znamená, že se obrací ke každému člověku vůbec, a to jako k jednotlivé osobě. Protože příslušnost ke křesťanství není předem dána původem, kulturou apod. musí se vymezovat jinak, zejména přijetím jistého učení, morálky a náboženské praxe. Křesťanství je dále také náboženství historické, to znamená, že svůj původ odvozuje od života a působení určité historické postavy, Ježíše z Nazareta, jehož křesťané vyznávají jako Krista. Tímto svým způsobem křesťanství vědomě navazuje na židovské náboženství (judaismus), z něhož kdysi vzešlo a s nímž sdílí mnoho rysů: vyznává jednoho boha stvořitele, přijímá jeho zjevení v Bibli, očekává jeho poslední soud a slaví řadu podobných svátků.

Základem náboženských a sociálních norem islámu jsou mravní principy, které jako neměnné Alláhovi příkazy navazují na Desatero ze Starého zákona a doplňují je dvěma dalšími příkazy. Pravděpodobně se jedná o jeden z nejpodrobněji propracovaných systémů konkrétních pravidel chování, jehož absolutní podřízenost ze strany věřících zaručuje dogma, že pochází přímo od Stvořitele a jeho vůle. Autoritářská mravověda islámu tvrdí, že se jedná o „nestvořené slovo Boží, existující od věčnosti“, zatím co samotný Korán je jenom „vyslovování a psaní, přednášení“ nestvořeného a věčného učení. Ve stejném smyslu islámská duchovní doktrína tvrdí, že i kdyby byly napsány celé knihy o mravnosti, nikdy by nepřekročily rámec dvanácti principů Koránu (Čakirpaloglu, 2009, s. 81).

Obraz společnosti, která se kloní k extrémním politickým stranám, nám to jen potvrzuje. Je za tímto stavem společnosti kromě uprchlické krize a odklonu od tradičních křesťanských hodnot i něco ještě jiného? Historik Vlastimil Vondruška vidí paralelu v naší evropské historii. Momentální stav naší společnosti přirovnává ke stavu starověkého Říma přibližně ve 3. – 4. století. Řím byl již za zenitem své moci. Přestože disponoval velkým potenciálem, ale nedokázal jej využít. Obyvatelé již nechtěli válčit jako za Caesara. Skvělá římská civilizace vlastně zanikla z neochoty hájit své hodnoty. Evropu sjednocují dvě roviny: křesťanství a demokracie. I ateisté mají v sobě zakořeněny křesťanské hodnoty jako soubor postojů k životu, zákonům, ke vztahům mužů a žen. Pokud toto zrušíme, zrušíme světskou pluralitní demokracii a nahradíme ji islámem – teokracií. Zbouráme základy Evropy. K migrační krizi uvedl, že migranti přicházeli do Evropy i v minulosti, ale za určitých podmínek, např. že nově příchozí musí respektovat zákony panovníka

toho území, kam přicházejí. Musí vyznávat jeho víru a musí se umět uživit. Nikdo v minulosti nepřijal na svoje území nikoho, kdo by se neuživil, kdo by námi opovrhoval a ještě odmítal respektovat naše zákony (z rozhovoru pro magazín Pátek LN č.52/2016).

Definitions of stereotypes:

The word „stereotype“ originates from the Greek words „stereo“ – „firm, solid“ and „typos“ – „impression“. Term „stereotype“ was first used by famous American journalist Walter Lippmann in 1922 in his book „Public Opinion“, where he defines a stereotype as oversimplified conception, opinion and belief about a person, group, event or issue considered to typify that object. He argued that people are more up to believe the pictures in their heads than come to judgment by critical thinking. So stereotyping can lead to the misrepresentation of people's true characteristics.

Definice stereotypů:

Slovo „stereotyp“ pochází z řeckého slova „stereo“ – „pevná, pevné“ a „typos“ – „typ/rys“. Pojem „stereotyp“ poprvé použil slavný americký novinář Walter Lippmann v roce 1922 ve své knize „Public Opinion“, kde definuje stereotyp jako zjednodušený pojem, názor a přesvědčení o člověku, skupině, události nebo problému, jež určitý předmět znázorňují. Tvrdil, že lidé spíše věří obrazům ve své hlavě, než svým úsudkům na základě kritického myšlení. Takže stereotypy mohou vést k nesprávnému výkladu skutečných lidských vlastností.

(Bittnerová, Moravcová, 2012, s. 37)

2.1 Kultura a náboženství

K již zmiňovaným důležitým atributům kultury náboženství nerozlučně patří takéž identita. Identitou v našem případě rozumíme konkrétní celistvou ničím nezaměnitelnou podstatu, kterou se od sebe liší jednotlivá lidská individua (Kolektiv autorů, 2006, s. 143). V této naší diplomové práci rozumíme odlišnost národnostních menšin od většinové společnosti. Události posledních několika let, které vedly k radikalizaci nejen muslimského náboženství, ale celé společnosti vedou k popření snahy o rovnoprávné postavení různých

kultur na daném území. Tímto byl hlavně jak v Evropě, tak i v naší zemi potlačen podporovaný multikulturalismus, který se začal slibně vyvíjet na počátku milénia.

Při přerozdělování zdrojů v naší společnosti zjišťujeme, že těchto je podstatně méně než zájemců o ně. A tak i v naší společnosti můžeme pozorovat tendenci buď to vědomou nebo i nevědomou, vnímat složky identity buď to jako kladné nebo záporné (Moree, 2015, s. 37). Národnostní menšina, která trvale žije na území našeho státu, podléhá stejným zákonům a normám jako většinová společnost. My však jako většina tento fakt vůbec nevnímáme. Myslíme si, že zákony této země neplatí stejně pro všechny občany. Je třeba uvést, že tento trend segregačního vnímání v naší společnosti byl do povědomí širokých vrstev obyvatel štípen naší politickou reprezentací. Tedy lidmi, kteří ač demokraticky zvoleni podleli možnosti schovat své nekalé praktiky za poslaneckou imunitu. Většina politické reprezentace nevydala tyto zkorumpované politiky spravedlnosti. Tak společnost nabíla dojmu nerovnocenného postavení jejich členů před zákonem. Z tohoto dále těží lidé, kteří záměrně šíří v naší společnosti xenofobní nálady. Často můžeme slyšet hlasy, které proklamují možnosti určitých výhod v závislosti na rase či barvě pleti. Nejčastěji se tyto diskuze živené polopravdami točí okolo nerovnosti v přijímání sociálních dávek, či jejich případném zneužívání národnostními menšinami.

Různé podoby interkulturního soužití nám dokážou zprostředkovat a mohou proměnit vzájemnou integraci, kde se lidé vzájemně těší z vzájemných rozdílů, růzností v poznacích věcí a jazyků. Takováto rozmanitost povzbuzuje fantazii a zvědavost. Může pro nás být i kořením života. Nesmíme však opomenout i možnost, že frustrace a vlastní nejistota zneužije uvedené odlišnosti v průběhu vylučovacích procesů, které mohou být v konečném důsledku i destruktivního charakteru (Moree, 2015, s. 172). Z výše uvedených možností můžeme uvést prakticky pozitivní příklad, kdy většinou vietnamská menšina přispěla k rozšíření maloobchodního prodeje v nočních hodinách. Tyto maloobchodní prodejny označuje jako „večerka“. Jsme však často daleko více ovlivňovány negativní zkušeností vzájemného soužití, kdy do méně atraktivních lokalit byly sestěhovány sociálně slabé problémové romské rodiny, které v konečném důsledku z těchto míst dokázaly vytlačit původní starousedlíky a byl tímto krokem nastartován proces vzniku tzv. „vyloučených lokalit“. V současnosti však dochází k obratu v myšlení politické reprezentace. Vyloučené lokality se sanují a v nich žijící rodiny jsou znovu a citlivěji integrovány do společnosti.

Snahy o reintegraci do společnosti vnímáme jako správné a mají z dlouhodobého hlediska svůj pozitivní dopad. Ale i tyto snahy jsou pro svou zejména finanční náročnost často neoprávněně kritizovány. Náklady jsou hrazeny z rozpočtů měst a obcí, nebo dotací evropské unie. A právě tato skutečnost bývá často terčem kritiky. Lidé, kteří z populistických a xenofobních pohnutek, na tato fakta poukazují, zároveň zapomínají na fakt, že to byla právě většinová společnost, která stála za vznikem vyloučených lokalit.

2.2 Kulturní střety jako důsledek rozdílnosti kultur

Ve dnech 27. až 28. ledna 2006 byla uspořádána mezinárodní konference na téma Evropské identity a identifikace s Evropou. Účastníci našli shodu na tom, že hlavní charakteristiku Evropy tvoří rozmanitost tradic a kulturní bohatství. Oceněna zde byla i Evropská schopnost spojovat různorodost a jednotu (Scheu, 2011, s. 19).

Tato konference však nepočítala s účastí muslimské menšiny, která v Evropě čítá cca 21 milionu lidí. Právě takovéto konference nás ukolébávají a oddalují řešení problému národnostních menšin jak v měřítku evropském, tak v národních měřítcích. Jsme tak beze sporu svědky neustálého odkládání řešení závažného, kulturně politického a náboženského konfliktu. Zatím si můžeme dovolit bagatelizovat problémy s nošením oblečení typického pro muslimskou komunitu. Počet vyznavačů muslimského náboženství však prudce roste, úměrně s navyšováním počtu uprchlíků z muslimských zemí. Tito pak se druhé či třetí generaci dostávají do pozic v místních samosprávách a získávají tak pomalu podporu, vliv a moc i na státní úrovni. O tomto nárůstu svědčí také způsob vyznávání islámského náboženství, kdy toto se až do nedávna praktikovalo pouze jako soukromá záležitost v nenápadných, uzavřených modlitebnách. Dnes však můžeme vidět výstavbu nových mešit, kdy tyto spolu s minarety začínají tvořit panorama větších měst.

Na výše uvedených příkladech můžeme demonstrovat možná další ohniska kulturních střetů, kdy na sebe narazí Evropské pojetí náboženství, které prosazuje odluku státu a církve. Proti tomuto stojí islám a právo Šaría, které je již dnes v tichosti praktikováno v některých velkých muslimských komunitách.

Kulturní konflikt můžeme vidět také z hlediska sociologického. Tento úhel pohledu nám může nejlépe přiblížit první popsána teorie kulturního konfliktu v USA.

V USA probíhal výzkum, který navazoval na oficiální statistiky. Z tohoto výzkumu bylo patrné, že osoby, které se narodili mimo území USA, vykazují jen nízký stupeň trestní činnosti proti osobám, které se v USA narodili. Kriminologové se tak soustředili, na tzv. druhou generaci tzn. na osoby, které se narodili, na území USA rodičům, kteří pocházejí z jiných zemí. Závěr této studie hovoří o tom, že druhá generace přistěhovalců nepřijímá snadno normy nového prostředí, a i nadále žije na hranici dvou kultur. Tato druhá generace se zdá dezorientována, jelikož jejich rodiče – přistěhovalci byli součástí homogenního prostředí uzavřeného v etnickém getu, ale oni jsou konfrontováni s očekáváním rodiny a širším okolím (Scheu, 2011, s. 21).

Ani zmiňované kulturní konflikty sledované ze sociologického pohledu, nelze nijak zjednodušovat. Je třeba v nich vidět také těžkosti přistěhovalců spojené s překonáváním sociálních rozdílů při integraci do většinové společnosti.

2.3 Možnosti státu a regionu

Ke vzniku národnostních menšin ve státě dochází k migraci. Lidé přicházejí na naše území z různých pohnutek. Mohou k nám přicházet z důvodu vidiny vylepšení své ekonomické situace. Většinou však přicházejí z oblastí ztížených válečnými konflikty, nebo jsou ve své původní vlasti po proběhnuvších politických změnách pronásledováni pro svůj názor, nebo náboženské přesvědčení. Vliv na příchod migrantů mohou mít i přírodní a ekologické katastrofy, kdy se ocitá mnoho lidí v krajní nouzi, a hledají útočiště na území jiného státu. V době totality neměla Česká republika téměř žádné zkušenosti s přijímáním uprchlíků žádajících o azyl. Po revolučních letech byla Česká republika zemí tranzitní, kdy sloužila vlastně jenom jako zastávka pro uprchlíky, kteří směřovali dále na západ. Se zlepšováním ekonomické situace se v posledních letech stává i Česká republika zemí cílovou. Naše země musela proto členit do své ústavy mezinárodní normy, která upravují postavení uprchlíků na naší zemi. Z mezinárodních norem můžeme jmenovat Úmluvu oprávnění postavení uprchlíků – Ženevská konvence a Newyorský protokol. Na mezinárodní normy navazují také naše vnitřní normy, kterými je zejména Zákon o azylu č. 325/1999 Sb., Zákon o pobytu cizinců na území ČR 326/1999 Sb., Úmluva o právním postavení uprchlíků zákon č. 208/1993 Sb.

Podkladem pro vydání rozhodnutí mohou být zejména:

- a) žádost o udělení mezinárodní ochrany a údaje k jejímu doplnění,
- b) protokol o pohovoru,
- c) přesné a aktuální informace z různých zdrojů o státu, jehož je žadatel o udělení mezinárodní ochrany státním občanem, nebo v případě osoby bez státního občanství o státu jejího posledního trvalého bydliště a
- d) výsledek vyšetření podle § 10 odst. 5. (<http://codexisuno.cz/2cK#110080>)

Žádost o azyl obsahuje fotografické údaje o cizinci, jeho rodině. Cizinec v ní také uvádí důvody odchodu ze své země. Celé řízení musí být vedeno se souhlasem žadatele a v jazyce, kterému rozumí. Následně přechází do pobytového střediska, kde čeká na rozhodnutí. Rozhodnutí vydává Ministerstvo vnitra. Rozhodnutí nabude právní moci dnem doručení. Jako opravný prostředek proti rozhodnutí Ministerstva vnitra lze podat žalobu k místně příslušnému krajskému soudu. V případě odmítnutí žaloby může cizinec podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu se sídlem v Brně.

Cizinec smí vstupovat, pobývat a vycestovat z území ČR, veškerý tento pohyb spadá do kompetencí Policie, Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Na území ČR může cizinec pobývat přechodně, nebo trvale. Zákon přesně stanovuje důvody, za kterých Policie vízum k pobytu trvalému, nebo přechodnému nevydává.

Průkaz o povolení k pobytu může být vydán s dobou platnosti na 15 let. Pokud je žadatel azylantem v ČR, nebo občanem ČR, jestliže přímý příbuzný nebo sourozenec má trvalý pobyt v ČR, nebo je-li to v souladu s mezinárodními dokumenty o lidských právech je vydáno povolení k trvalému pobytu bez předchozího nepřetržitého pobytu. Zákon taxativně vyjmenovává důvody dle aktuální novely. Jsou zde zahrnuty i humanitární důvody a důvody zahraničně politického zájmu ČR. Po osmi letech nepřetržitého pobytu na území ČR, na vízum nad 90 dnů, nebo na vízum uděleném za účelem poskytnutí dočasné ochrany může požádat cizinec o povolení k trvalému pobytu, který žádá o povolení k pobytu za účelem společného soužití s cizincem, který má povolení k trvalému pobytu. Důvody vymezuje taxativně zákon a týkají se sloučení rodiny. Každý cizinec může požádat o oprávnění trvalého pobytu na území ČR po 10 letech nepřetržitého pobytu (Český statistický úřad, 2001, s. 9 – 10).

Stát nabízí azylantům v rámci integračního programu kurzy českého jazyka. Postupně se k těmto kurzům přidává i blok tzv. sociokulturních dovedností, které seznamují a připravují azylanta na život v jiném kulturním prostředí. V rámci tohoto programu je možné zprostředkování tzv. dotovaného integračního bytu. Příjemce dotace je obec, která byt azylantovy poskytne. Pokud by azylant našel ubytování u soukromého vlastníka, obdrží dotaci nájemce. V součinnosti s úřady práce je azylant v rámci tzv. individuálního akčního plánu podporován v hledání zaměstnání (Matoušek a kol., 2007, s. 95).

3 KRIZE ZAUZLENÍ MULTIKULTURNÍHO PROBLÉMU

Abychom dokázali pochopit to, co můžeme v dnešní společnosti chápat jako krizi a zauzlení multikulturalismu si musíme uvědomit, že to jsou pouze následky událostí, které tomuto předcházeli.

Prvotní příčinou můžeme označit tzv. arabské jaro, kdy v zemích severní Afriky a blízkého východu došlo ke svržení autoritářských režimů. Počáteční euforii z vítězství a možnému směřování k demokracii, vystřídali nekonečné tahanice o moc. Tohoto neutěšeného stavu však dokázali využít radikálové, kteří pod rouškou očištění islámského náboženství pouze společnost zradikalizovali a chopili se moci se zbraní v ruce. Radikálové tak umožnili vznik gigantické teroristické organizace pod názvem islámský stát (dále jen IS).

Před vypuknutím uprchlické krize byla Evropská i naše společnost vedena k multikulturalismu. Zdálo se, že tak reaguje na snahy extrémně pravicových a levicových radikálů vědoma si nebezpečí, které Evropa podcenila a umožnila tak zažehnutí druhé světové války. Jako účinným nástrojem aplikace multikulturalismu byla multikulturní výchova.

Multikulturní výchovou rozumíme edukační činnost zaměřenou na to, aby dokázala naučit vzájemnému spolužití respektu a spolupráci lidí různých náboženství, národů, ras a etnik. Tato činnost probíhá na základě různých programů ve školách i mimo ně. Do povědomí všech lidí se dostává také pomocí reklamních kampaní, politických opatření osvětových akcí (Průcha, 2011, s. 15).

Současná společnost si jistě musí klást otázku, jestli je možné, vzhledem k událostem posledních několika let označit ještě Evropu jako multikulturní prostor, naši republiku jako zemi s důsledným uplatňováním multikulturních principů. Jistě nebude lehké tyto otázky jednoznačně odpovědět, protože vidíme narůstající problémy národnostních menšin, které jsou přímo úměrné nárůstu uprchlíků. Jako příklad můžeme zmínit neustále diskutované uprchlické kvóty.

Veškeré problémy týkající se evropských zemí se dřív nebo později projevují i v naší zemi. Národnostní menšiny, které u nás nebyly nijak negativně vnímány, jsou nyní většinou společností vnímány jako zdroj jistého nebezpečí, které je potřeba eliminovat. Zde vidíme nutnost lepší osvěty, informovanosti, které by směřovaly naši společnost

k znovuoobnovení pozitivních hodnot multikulturalismu. Zde se také klene prostor pro sociální pedagogiku, která by pomohla znovu aplikovat multikulturní výchovu do všech oblastí naší společnosti.

3.1 Uprchlíci v současném světě

Poslední Evropský vývoj naznačuje, že imigranti tvořící etnické menšiny, které přišly do Evropy zejména v druhé polovině 20. století, se s občanskou společností státu nedokážou, vždy jednoznačně identifikovat. K vybudování identity občana přijímacího státu bylo očekáváno zejména u druhé generace imigrantů. K naplnění tohoto očekávání však nedošlo z důvodu neochoty se integrovat a snahy vytvořit si vlastní pravidla života, podle kterých hledá cestu k soužití s většinou. Často pak dochází ke konfrontaci právě s většinovou společností (Bittnerová, 2011, s. 11).

Z událostí a posledního vývoje v západní Evropě je patrné, že problémy a pnutí národnostních menšin opravdu způsobuje neukotvená druhá generace, která vnímá svou společenskou odlišnost a začíná si tvořit vlastní pravidla, aniž by respektovala pravidla většinové společnosti. Takto nastavení mladí lidé nemají daleko k náboženskému fundamentalismu, který je často zavede na cestu k radikalismu. Dochází k tomu i u jedinců, jejichž rodiče nepraktikovali své náboženství fundamentalisticky a jejich názory na společnost nebyly nijak radikální. Většinou o radikalizaci svých dětí ani nevěděli. Od radikalizace je pak jen krůček k extremismu a terorismu. Na počátku tohoto vývoje byly migranti, kteří prchali před extremismem a terorismem ze své rodné vlasti, aby umožnili svým potomkům žít v lepších podmínkách, než oni sami. Nejsou pak schopni pochopit jednání právě těch, kterým chtěli zajistit lepší budoucnost.

Hnací silou uprchlictví zejména v celé první polovině 20. století byli etnické čistky. Ty byly používány jako mocný nástroj v situaci, kdy mocenská centra ztrácela vliv nad svým územím vlivem asimilační politiky. Pod záminkou nastolení pořádku a kontroly docházelo na takových územích k vyhánění dle etnické příslušnosti, nebo k etnickému čištění, které přerostlo v genocidu (Bittnerová, 2011, s. 21 – 22).

Po 2. světové válce se zdálo, že se z jejich hrůz lidstvo v Evropě i v celém světě poučilo. Zdálo se, že průmyslově zpracovaná genocida, kterou můžeme označit jako holocaust, byla všem národům jasným vzkazem, který měl vést k poučení. Nestalo

se však a mnozí z těch, kteří přežili hrůzy vyhlazovacích táborů, se stali svědky genocidy, která proběhla v bývalé Jugoslávii. I tato genocida vedla k velké imigrační vlně v Evropě. Lokální válečné konflikty pokračují však ve světě i nadále příkladem může být vleklý konflikt v současné Lýbii. Tamní konflikt probíhá již několik let a nedaří se jej zastavit, protože supervelmoci, které představují Rusko a USA nejsou schopny najít společné řešení tohoto konfliktu. Proto před tímto konfliktem prchají lidé do Evropy. Podobně je tomu i na území Afganistanu, kde koalice vedená USA bojuje s Islámským státem – teroristickou organizací. Všechny tyto konflikty zvedají uprchlickou vlnu směrem k Evropě.

Ekonomicky vyspělé státy se snaží udržet svůj vysoký standart, a snaží se proto příliv uprchlíků zastavit. Přijímají různá restriktivní opatření, zvyšují ostrahu svých hranic, ale tím řeší pouze následky. Problémem jsou spíše zmiňované válečné konflikty. K jejich rychlému řešení však nenalézají zúčastněné koalice společný konsenzus.

3.2 Problematika migrace a její odraz v naší společnosti

Migrace a s ní spojený příliv národnostních menšin je jev, který zasahuje naši společnost celkem nově. Národností menšiny nejsou na našem území výrazně zastoupeny a z historického hlediska nejsou nijak běžné. Je to tím, že některé národnosti jsou na našem území vnímány jako běžná součást společnosti, např. Slováci. Výrazně vnímáme pouze romskou národnost a kulturu.

Z nedávné historie je i postřeh Zygmunda Baumana, který tvrdí, že v době okupace bylo spoustu lidí a skupin, kteří sami sebe vnímali jako něco víc, než ostatní a usurpovali si práva na mírnější zacházení. Svou roli v tomto sehrálo rozdělování židů v okupované západní Evropě na „usazené a přistěhované precedentem se stalo nepřátelství starousedlíků a přistěhovalců. Samotní Židi vnímali židovské přistěhovalce jako zaostalé, neotesané, hovořící zastaralým jazykem. Židé přicházející z východu byli vnímáni jako hrozba starousedlické úcty – hodnosti.

Romové jsou dle tvrzení odborníků národností menšinou, kterou však netvoří jednotný národ, ale jsou chápáni jako seskupení komunit. Romové tak dle posledních výzkumů představují početný, složitý, nesourodý konglomerát skupin, který spojují kultura a Indický původ (Bittnerová, 2011, s. 102).

Romská národnostní menšina může být zrcadlem naší společnosti. Na ní se můžeme demonstrovat naše vlastní selhání. Jako většina tvoříme a do značné míry ovlivňujeme zákonodárství naší republiky. Víme, že Ústava ČR nám všem zajišťuje rovnoprávnost před zákonem. Přesto tvrdíme, že nedosáhneme na dávky státní sociální podpory a hmotné nouze ve stejné výši jako Romové (zákon č. 117/1995, zákon č. 111/2006Sb). Přitom výpočet sociálních dávek se řídí stejnou právní normou pro všechny členy naší společnosti. Výše příspěvku na bydlení bývá u romské rodiny vyšší než u většinové společnosti. Tento fakt je však dán tím, že Romové žijí většinou v bytech nebo domech, které nesplňují standard většinové společnosti, ale výše nájemného je zde stejná nebo vyšší než je většinou stanovený standard. To znamená, že Romové zaplatí za nekvalitní bydlení stejnou částku jako za kvalitní bydlení. Zde je třeba připomenout, že pronajímateli těchto nemovitostí jsou členové většinové společnosti. Jak na takové plýtvání penězi daňových poplatníků reagují politici? Od roku 1989 nejsou schopni přijat právní normu, která by jasně definovala standard sociálního bydlení. Nemusíme tak ani zmiňovat, že Romská menšina má jen mizivé možnosti ovlivnit tuto dosti zásadní právní normu.

Tak se dostáváme k dosti opomíjenému tématu, kterým je informovanost. Jaké informace má většinová společnost? Umíme si informace najít a správně interpretovat? Informace si hledat ani nemusíme. Informace si nás najdou sami. Přicházejí z televize, rádia i internetu. Pokročilé technologie nám umožňují přijímat informace i přes mobilní aplikace, takže když jsme pasivní, informace si nás najdou. Musíme se však zajímat o jejich původ, důvod proč nám byli sděleny. Musíme si ověřit zdroje takovýchto informací, jinak bude jejich příliv sloužit k poměrně jednoduché manipulaci s námi.

Pokud jsme poukázali na problematiku Romské národnostní menšiny a možnost jednoduché manipulace s naším míněním, budeme muset dbát na obezřetnost a lepší připravenost na problémy, které mohou nastat s příchodem migrantů. Dokážeme pak lépe řešit problémy tvořících se národnostních menšin. Dobrá informovanost je základním nástrojem proti šíření rasizmu a xenofobie.

3.3 Problematika migrace a její dopad na region

Problematiku migrace můžeme vnímat ve dvou úrovních. První úroveň je ta celoevropská, kdy jednotliví členové evropské unie hledají rovnováhu mezi řešením problému s uprchlíky a vlastní národní politikou. Vznikají tak jakési kompromisy, které v konečném důsledku přinášejí politikům politické body, ale problematiku migrace vlastně zužují na čísla – kvóty. Můžeme však nahradit trpící ženy a děti číslem, nebo slovo zoufalství nahradit slovem kvóta? Jistě, je to tak pohodlnější. Na sociální problematiku hledáme tak jakýsi matematický vzorec a tím se z daného problému stává pro politiky pouze slovní úloha. Můžeme si jenom klást otázku, jak potom nazvat výsledek této slovní úlohy. Můžeme jej pojmenovat jako nezám, sociální apatie, alibismus, nebo nepřímí podíl na genocidě.

Dá se snadno vyzorovat, že politici uzavírají mezi sebou dohody. Co je jejich obsahem? V těchto dohodách jde o ovládnutí situace a uchopení moci. Politici jsou ochotni za tyto dvě věci vyměnit důstojnost a bezmocnost lidí. Kdo tyto lidi však udělal bezmocnými? Jiní politici. Tito lidé se jako uprchlíci nenarodili. Slouží pouze jako oběti režimu (Ajwej-wej 2017).

Nahlízet na problematiku a dopady migrace v celoevropském měřítku se může zdát jako mlácení prázdné slámy, ale my můžeme pocítit dopady i na náš region. I v našem regionu nám přichází e-maily, které šíří mezi lidmi paniku a xenofobii. Jako konkrétní dopad můžeme vnímat zkušenost, kterou jsme získali při práci na Oddělení Sociálně-právní ochrany dětí, dále jen OSPOD. V jednom relativně malém městě ve Zlínském kraji žije jedna rodina z blízkého východu, se kterou toto oddělení spolupracuje. V zájmu ochrany jejich identity si je nazvěme jako rodinu Nováků. Tato rodina zde pobývá již 10 let. Rodinu tvoří matka, otec a více dětí ve věku 5-17 let. Rodiče pracují a děti navštěvují předškolní respektive školní zařízení. Děti nemají žádné závažné výchovné problémy, dobře se začleňují do společnosti, i když se všechny nenarodili zde. Rodina obdržela povolení k trvalému pobytu na území naší republiky. Rodiče měli z této skutečnosti velkou radost, dle jejich vyjádření se do své vlasti vrátit nechtějí, protože by tam rodiče i děti byli ohroženi na životě. Získáním trvalého pobytu získali taktéž možnost zdravotního pojištění kterékoliv pojišťovny dle vlastního výběru. Rodiče se spolu s dětmi přihlásili k jedné z největších pojišťoven v naší republice. Oba rodiče si ihned našli svého obvodního lékaře, ale děti měli s pediatrem problém. Žádný pediatr z okolí jejich bydliště je nechtěl přijmout.

Nešťastní rodiče, proto oslovili OSPOD. Následně byla tímto oddělením kontaktována lékařská komora pobočka ve Zlíně. Touto pobočkou bylo doporučeno rodičům, aby se obrátili o pomoc při hledání pediatra pro své děti na místní příslušnou pobočku pojišťovny, u které je rodina registrována. Za rodiče oslovil pobočku pojišťovny pracovník OSPOD. Zde mu byl sdělen seznam deseti smluvních pediatriů pojišťovny. Tento seznam si rodiče Novákovi prohlédli a sdělili, že už u všech těchto lékařů byli a ti je slušným, nebo méně slušným způsobem odmítli. Pracovník OSPOD si tuto skutečnost ověřil po telefonu, kdy mu tři lékaři z deseti sdělili, že děti přijmout nemohou, protože mají plný stav. Daleko závažnější však byly důvody odmítnutí u dalších sedmi lékařů. Tyto důvody jeví známky silné xenofobie a rasismu. Tento smutný fakt byl následně konzultován i s pobočkou pojišťovny, jejíž zástupci sdělili, že s lékaři mají pouze smluvní vztah na pokrytí služby, ale nejsou schopni jim cokoliv nařídít. K urážkám této rodiny uvedli, že celou záležitost ještě prověří. Mezi tím pracovník OSPOD po poradě s rodiči oslovil pediatry v možné dojezdové vzdálenosti v okolních obcích a pediatra se pro děti Novákovi podařilo zajistit.

Na výše uvedeném příkladu jsou jasně patrné známky zde neskrývané xenofobie a rasismu. Výše uvedený příklad dále demonstruje stav naší společnosti. Jako šířitelé xenofobie a rasismu tu však nevystupují žádné zfanatizované skupiny, ale vysokoškolsky vzdělaní odborníci, kteří složili hippokratovu přísahu. Česká lékařská komora – pobočka Zlín ústy svého vedoucího slíbila celou záležitost prošetřit. Výsledek šetření není znám ani po půl roce od události. Zástupci velké komerční pojišťovny vyslovili nad celou kauzou pouze politování. Rodina Novákových si nepřála řešit celou záležitost na policii.

Můžeme se jen domnívat, že zkušenost s pojišťovnou nezanechá trvalou stopu na dětech, které jsou cílovou skupinou pro šířitele islámského fundamentalismu vedoucímu k následné radikalizaci. Budeme doufat, že rodiče těchto dětí, kteří řádně pracují a jsou zjištěným přínosem pro naši společnost, právě na tuto společnost nezanevrou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ÚVOD K PRAKTICKÉ ČÁSTI

V druhé části této diplomové práce se budeme zabývat výzkumem a jeho analýzou. Na základě získaných dat si pak ověříme hypotézy, které nám odpoví na výzkumné otázky. Jejich výsledek bude klíčový pro dosažení výzkumného cíle.

4.1 Výzkumné cíle

Hlavním cílem výzkumu bude, zda důslednější aplikace sociální pedagogiky pomůže při práci s menšinami v kontextu současné imigrační krize.

Dílčí výzkumné cíle:

- Připustit možnost špatné informovanosti společnosti o práci s menšinami.
- Zjistit zájem společnosti o jinou kulturu a náboženství.
- Dokázat vnímavost společnosti hodnoty, na které často poukazuje.

4.2 Výzkumné otázky

Stanovení výzkumných otázek nám pomůže správně formulovat hypotézy, následně zajistí dosažení výzkumných cílů.

Hlavní výzkumná otázka:

Dokáže naše společnost objektivně využít hodnot, na kterých je postavena, v přístupu k menšinám?

Dílčí výzkumné otázky:

- Je naše společnost dostatečně a objektivně informována o práci s menšinami?
- Jeví naše společnost zájem o jinou kulturu a náboženství?
- Dokáže společnost vnímat hodnoty, na kterých je postavena?

Výsledky výzkumných otázek budou porovnány v kontextu rozdílů uvedených v dotazníku.

4.3 Stanovení hypotéz

Na základě stanovení dílčích výzkumných otázek a jejich analýze, byly stanoveny i následující hypotézy, které vycházejí z teoretické části a jsou formulovány, jako věty oznamovací.

Hypotézy jsou následující:

- H1:** Občané naší společnosti jsou správně vedeni a orientováni v problematice národnostních menšin.
- H2:** Občané České republiky vnímají náš stát jako demokratický, postavený na křesťanských hodnotách, společných pro celou Evropu.

4.4 Výzkumný soubor

Základní výzkumný soubor tvoří všichni uživatelé internetu. Náš výzkum bude realizován formou elektronického dotazníku na portálu VYPLNTO.CZ. Počet respondentů bude omezen pouze zletilostí, tzn. respondenti starší 18. let. Do našeho výzkumu se celkem zapojilo 421 respondentů.

4.5 Techniky výzkumu

Dříve, než bylo zahájeno hlavní výzkumné šetření, který jsme provedli pomocí internetového dotazníku ve spolupráci s VYPLNTO.CZ, jsme si provedli předvýzkum. V rámci předvýzkumu jsem si na malém počtu respondentů (20 oslovených) ověřili, zda jsou položené otázky srozumitelné. Výsledky, které jsme díky předvýzkumu získali, nám nedovolili vyvodit žádné relevantní závěry, ale aspoň nám pomohly předejít neúspěchu při hlavním výzkumném šetření.

Ke sběru dat jsme ve své práci zvolili techniku, která se při kvantitativním výzkumu používá nejčastěji, a tou je dotazník. Použití dotazníku při výzkumném šetření

nám pomohlo za relativně krátký čas získat dostatečné množství respondentů a zajisti si tak kvalitní podklady pro výzkum. Také použití elektronické verze dotazníku na internetovém portále VYPLNTO.CZ byla pro výzkumu velkým přínosem, protože získaná data jsou přehledně zpracována a dají se okamžitě importovat. Nevýhodou použití elektronického dotazníku může být nízká návratnost, ale zase na druhou stranu, výhodou je, že má respondent jistotu anonymity. Na základě informací portálu VYPLNTO.CZ, byla návratnost dotazníků 79,5 %.

Zdroje informací

Zveřejnění seznamu, ze kterých internetových portálů, se naši respondenti nejčastěji kvůli vyplňování elektronických dotazníků připojovali (seřazeno dle abecedy):

- centrum.cz (1,3 %),
- facebook.com (8 %),
- google.cz (3,1 %),
- l.facebook.com (0,7 %),
- lm.facebook.com (1,1 %)
- m.facebook.com (18,7 %),
- nezjištěno (35,1 %),
- search.seznam.cz (0,9 %),
- seznam.cz (14 %),
- vinted.cz (9,1 %),
- vyplnto.cz (6,2 %).

Seznam úplných internetových adres, ze kterých se nejčastěji respondenti připojovali, nemůže být z bezpečnostních důvodů kvůli ochraně osobních údajů zveřejněn.

Dotazník, který oslovil širokou „internetovou“ veřejnost byl tvořen z otázek, které jsme si ověřili v předvýzkumu. V úvodu dotazníku jsme všem respondentům poděkovali a vyplnění dotazníku a samozřejmostí bylo i ujištění, že údaje zveřejněné v dotazníku budou anonymní.

Výzkum, jak jsme již několikrát zmínili, byl realizován internetovým portálem VYPLNTO.CZ a probíhal na přelomu měsíce března a dubna 2017.

Členění dotazníku

Dotazník, který jsme k výzkumnému šetření použili, byl tvořen 17 otázkami a dělil se na tři základní části:

- **Úvod** - oslovení respondentů, představení se a zdůvodnění uskutečnění výzkumu, poděkování osloveným respondentům za jejich vyplnění.
- **První část** dotazníku (otázka 1 - 4) zjišťovala demografické údaje respondentů formou výběrových otázek - věk, pohlaví, místo pobytu a nejvyšší dosažené vzdělání.
- **Druhá část** dotazníku (otázka 5 - 17) zjišťovala vztah a názory k národnostním menšinám žijících na našem území.

Položky dotazníku

Dotazník obsahoval tyto typy otázek:

- **Uzavřené otázky** (otázky č. 1 - 9 a 11 - 17) - tyto otázky dávají respondentům možnost jedné odpovědi z několika variant.
- **Polouzavřené otázky** (otázka č. 10) - tato otázka nabídla respondentům možnost z několika variant, a navíc i odpověď vlastní.

V dotazníku bylo tedy použito celkem 17 otázek, z toho 15 bylo povinných a 2 otázky nepovinné. Schéma dotazníku bylo postaveno tak, že pokud respondent odpověděl na otázku č. 9 (Žije ve Vašem okolí nějaká národnostní menšina?) variantou NE, měl instrukci přeskočit na otázku č. 12 a pokračovat v dotazníku až do konce.

4.6 Časový průběh sběru dat

Sběr dat a realizace výzkumu probíhala ve dnech od 22. března do 5. dubna 2017. Snažili jsme se oslovit co nejvíce uživatelů internetu v celé České republice a to byl právě jeden z důvodů, proč jsme také využili elektronický dotazník na portále VYPLNTO.CZ. Jak ukazují níže zveřejněné výsledky, tak se nám podařilo oslovit uživatele ve všech krajích České republiky, i když některý z krajů je zde zastoupen jen malým počtem respondentů. Námi získané výsledky jsme vložili do tabulek a poté převedli do grafů, pro větší přehlednost. Za pomoci programů Microsoft Office Word a Microsoft Office Excel

jsme u každé hodnoty vyčíslili absolutní četnost (n) a relativní četnost (%). Hypotézy jsme pak ověřovali testem dobré shody chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Všechny výsledky, které byly z výzkumného šetření získány, jsme kromě grafického znázornění dosadili do tabulky a vyčíslili absolutní a relativní četnost. I když z některých položek dotazníku nebudou vyvozeny žádné závěry, poslouží nám jako podpůrný prostředek pro přehled toho, jaký typ respondentů nám na dotazník vlastně odpovídalo.

5.1 Vyhodnocení dotazníku

Nyní si pomocí tabulek a grafů zobrazíme všechny otázky, které byly v dotazníku pro respondenty připraveny.

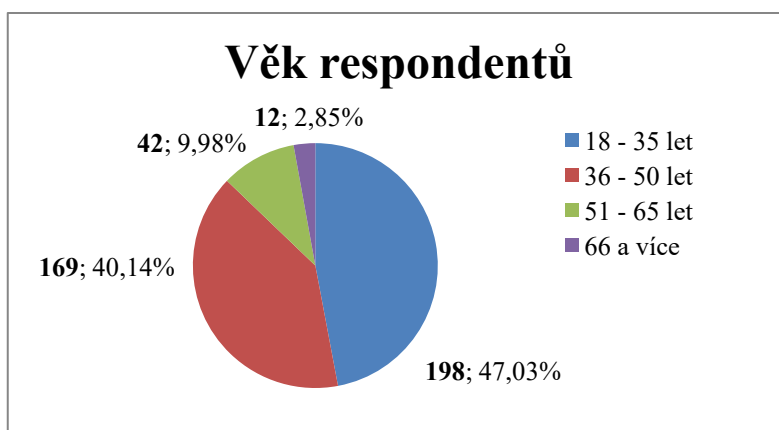
5.1.1 Demografické údaje - charakteristika respondentů

Jak už bylo zmíněno v úvodu praktické části, zde jsme zjišťovali demografické údaje (věk, pohlaví, místo pobytu a nejvyšší dosažené vzdělání) respondentů pomocí výběrových otázek.

1. Kolik je Vám let?

Věk respondentů	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
18 - 35 let	198	47,03
36 - 50 let	169	40,14
51 - 65 let	42	9,98
66 a více let	12	2,85
Σ	421	100

Tabulka 1 - Věk respondentů

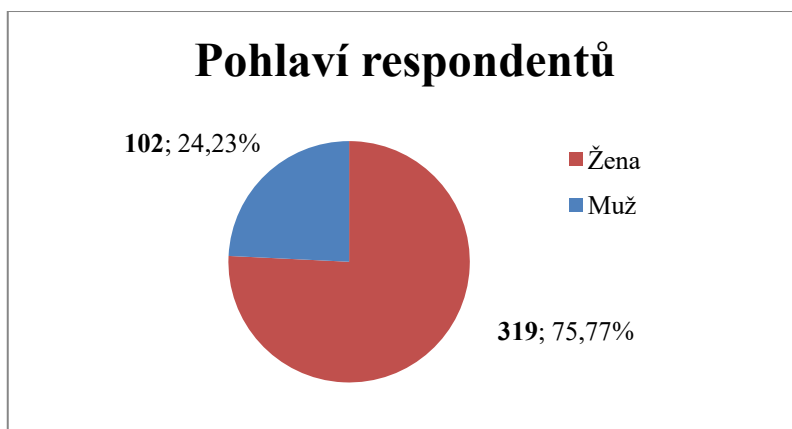
Graf 1 - Věk respondentů

Našeho výzkumného šetření se zúčastnilo celkem **421** respondentů (uživatelů internetu). Výše zobrazená tabulka i graf nám ukazují, kolik a v jaké věkové kategorii námi oslovení respondenti jsou. Nejvíce dotazovaných respondentů, kteří se tohoto šetření zúčastnili, bylo ve věku 18 - 35 let, tvoří **47,03%**, poté následovali respondenti ve věkové kategorii 36 - 50 let, což bylo **40,14%**, dále respondenti ve věku 51 - 65 let, což bylo **9,98%** a nejméně respondentů odpovídalo v rámci našeho šetření ve věku 66 let a více, a to **2,85%** dotazovaných.

2. Jaké je Vaše pohlaví?

Pohlaví respondentů	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Žena	319	75,77
Muž	102	24,23
Σ	421	100

Tabulka 2 - Pohlaví respondentů

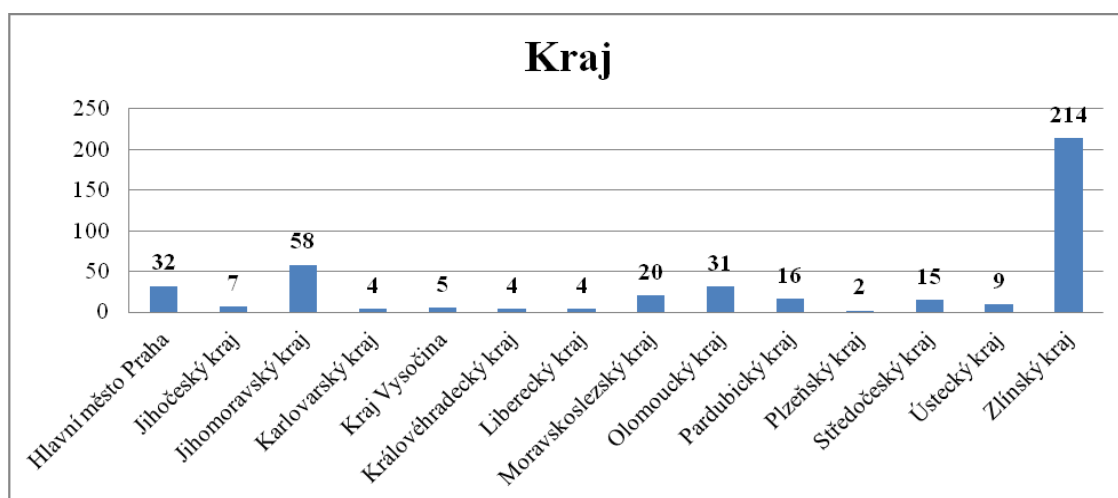
Graf 2 - Pohlaví respondentů

Z tabulky i grafu je jasně patrné, že se našeho výzkumného šetření se zúčastnilo více žen než mužů. A to tak, že žen bylo **319**, což je o něco více než 3/4 zapojených respondentů a mužů byla pouhá 1/4, což bylo **102** respondentů.

3. Ve kterém kraji žijete?

Kraj	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Hlavní město Praha	32	7,60
Jihočeský kraj	7	1,66
Jihomoravský kraj	58	13,78
Karlovarský kraj	4	0,95
Kraj Vysočina	5	1,19
Královéhradecký kraj	4	0,95
Liberecký kraj	4	0,95
Moravskoslezský kraj	20	4,75
Olomoucký kraj	31	7,36
Pardubický kraj	16	3,80
Plzeňský kraj	2	0,48
Středočeský kraj	15	3,56
Ústecký kraj	9	2,14
Zlínský kraj	214	50,83
Σ	421	100

Tabulka 3 - Kraj

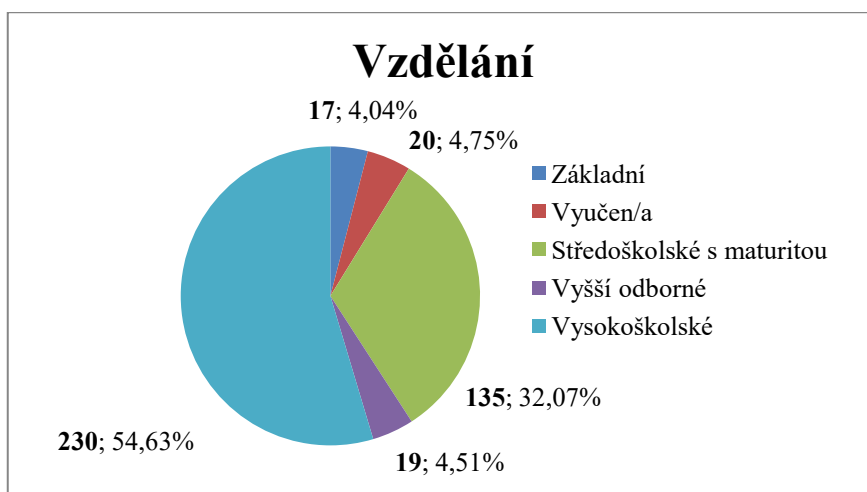
Graf 3 - Kraj

Co se týká zastoupení krajů v našem výzkumném šetření je výsledek velmi zajímavý. I když jsme prostřednictvím portálu VYPLNTO.CZ oslovili širokou „internetovou“ veřejnost, bez ohledu na adresu výzkumníka, bylo nejvíce respondentů ze Zlínského kraje (**214 respondentů**), a to s velkým náskokem před Jihomoravským krajem (**58 respondentů**). Nejméně respondentů bylo z Karlovarského (**4**), Královohradeckého (**4**), Libereckého (**4**) a Plzeňského kraje (**2**). I přes některá opravdu malá zastoupení zde reprezentovalo všech 14 krajů České republiky.

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Vzdělání	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Základní	17	4,04
Vyučen/a	20	4,75
Středoškolské s maturitou	135	32,07
Vyšší odborné	19	4,51
Vysokoškolské	230	54,63
Σ	421	100

Tabulka 4 - Vzdělání

Graf 4 - Vzdělání

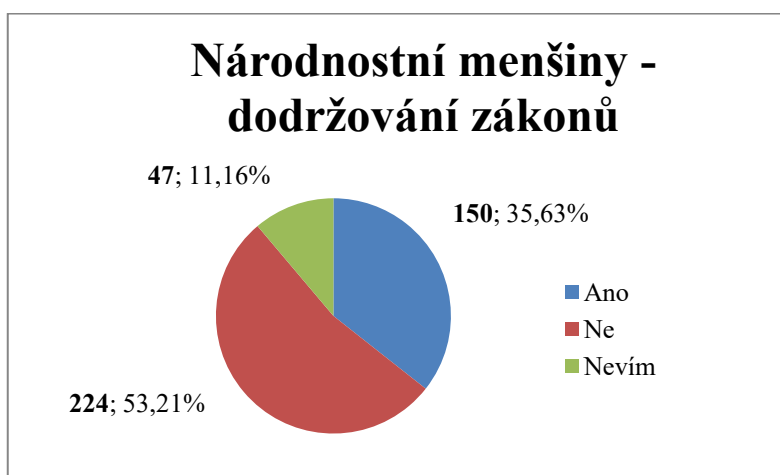
Také výsledky této položky, stejně jako té předchozí (kraj), jsou velmi zajímavé. Výzkumného šetření se zúčastnilo 421 respondentů a více než polovinu těchto respondentů tj. **54,63%** tvoří vysokoškolsky vzdělaní lidé, dále **32,07%** středoškoláků, a poté s relativně vyrovnaným výsledkem **4,75%** vyučených, **4,51%** respondentů s vyšším odborným vzděláním a **4,04%** respondentů se základním vzděláním.

5.1.2 Vztah a názory k národnostním menšinám

5. Domníváte se, že se národnostní menšiny žijící v naší republice řídí stejnými zákony jako většinová společnost?

Národnostní menšiny - zákony	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	150	35,63
Ne	224	53,21
Nevím	47	11,16
Σ	421	100

Tabulka 5 - Národnostní menšiny - dodržování zákonů

Graf 5 - Národnostní menšiny - dodržování zákonů

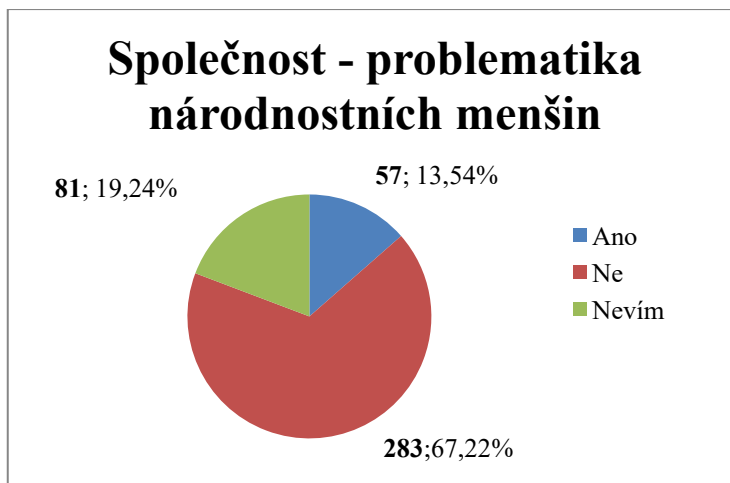
Je opravdu k zamyšlení, kolik oslovených respondentů se domnívá, že národnostní menšiny, které žijí v České republice, se neřídí stejnými zákony.

Z dotazníku totiž vyplývá, že **53,21%** oslovených respondentů se domnívá, že se národnostní menšiny žijící v ČR neřídí stejnými zákony, zato **35,63%** se domnívá, že ANO a **11,16%** respondentů neví.

6. Je naše společnost správně vedena a orientována v problematice národnostních menšin?

Společnost - problematika národnostních menšin	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	57	13,54
Ne	283	67,22
Nevím	81	19,24
Σ	421	100

Tabulka 6 - Společnost - problematika národnostních menšin

Graf 6 - Společnost - problematika národnostních menšin

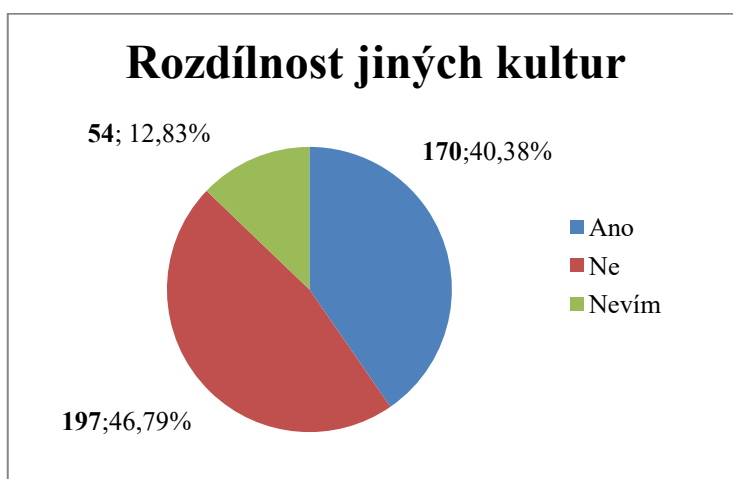
Z výsledků vyplývá, že **67,22%** dotázaných respondentů odpovědělo, že naše společnost není správně vedena a orientována v problematice národnostních menšin, zato **13,54%** respondentů se domnívá, že ANO a **19,24%** neví.

Je na zvážení, zda názory respondentů nejsou ovlivňovány médii, které spoustu informací rády přibarvují, nebo to opravdu tak cítí.

7. Domníváte se, že dovedeme vnímat a ocenit rozdílnost lidí jiných kultur a náboženství?

Rozdílnost jiných kultur	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	170	40,38
Ne	197	46,79
Nevím	54	12,83
Σ	421	100

Tabulka 7 - Rozdílnost jiných kultur

Graf 7 - Rozdílnost jiných kultur

Na otázku, zda dovedeme vnímat a ocenit rozdílnost lidí jiných kultur a náboženství odpověděli oslovení respondenti následovně: **46,79%** oslovených se domnívá, že NE, **40,38%** se domnívá, že naopak ANO a **12,83%** oslovených respondentů neví.

8. Tvoří křesťanské hodnoty stále základ evropské kultury a naší společnosti?

Křesťanské hodnoty - základ kultury	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	214	50,83
Ne	134	31,83
Nevím	73	17,34
Σ	421	100

Tabulka 8 - Křesťanské hodnoty - základ kultury

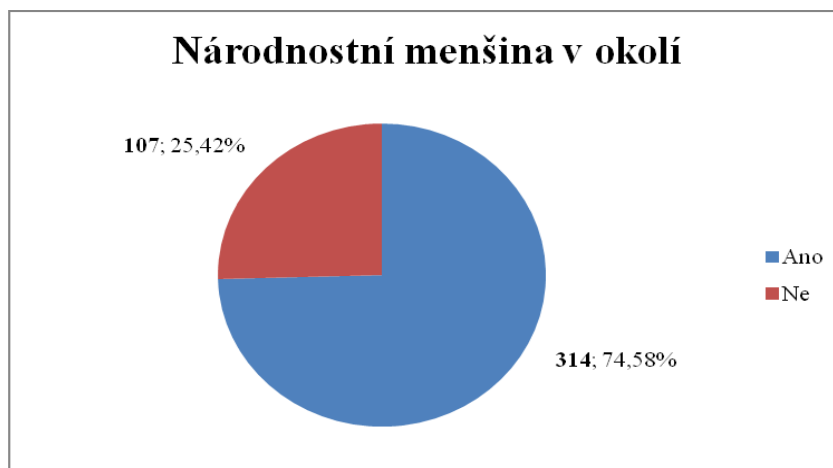
Graf 8 - Křesťanské hodnoty - základ kultury

Více než polovina (**50,83%**) dotazovaných respondentů se domnívá, že křesťanské hodnoty stále tvoří základ evropské kultury a naší společnosti, na rozdíl od těch, kteří si to nemyslí (**31,83%**) a **17,34%** procent dotázaných respondentů opět neví.

9. Žije ve Vašem okolí nějaká národnostní menšina?

Národnostní menšina v okolí	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	314	74,58
Ne	107	25,42
Σ	421	100

Tabulka 9 - Národnostní menšina v okolí

Graf 9 - Národnostní menšina v okolí

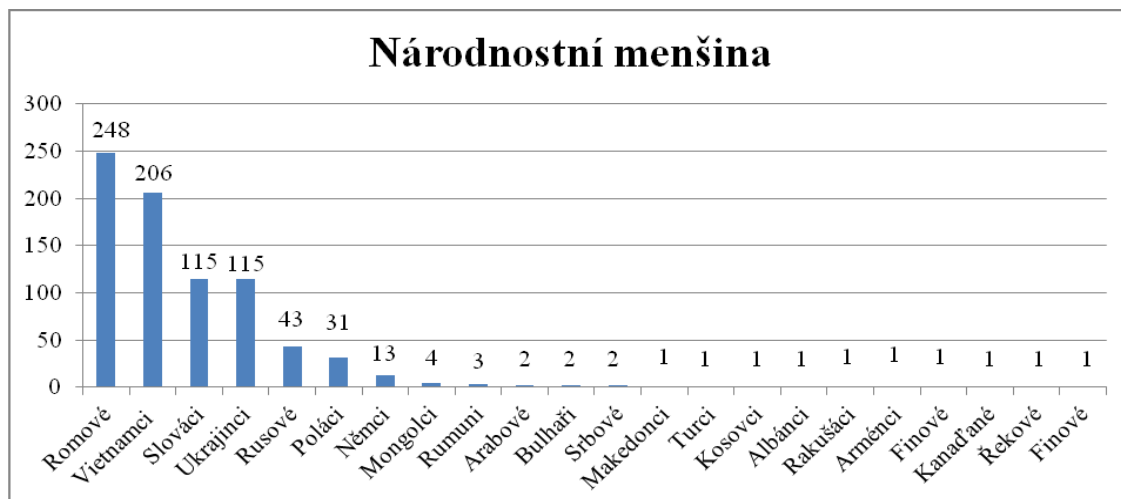
Tato otázka v dotazníku byla povinná, ale záleželo na volbě odpovědi, protože ve chvíli, kdy respondent odpověděl na otázku NE, dostal pokyn přeskočit až na otázku č. 12, protože by odpovědi na otázky č. 10 a 11 by nebyly zodpovězeny.

Výsledky jsou tedy takové, že v **74,58%** žijí v okolí oslovených respondentů zástupci národnostních menšin a **25,42%** v okolí žádnou národnostní menšinu nemá.

10. Zda ano, tak jaká?

Národnostní menšina	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Romové	248	31,23
Vietnamci	206	25,94
Slováci	115	14,48
Ukrajinci	115	14,48
Rusové	43	5,42
Poláci	31	3,90
Němci	13	1,64
Mongolci	4	0,50
Rumuni	3	0,38
Arabové	2	0,25
Bulhaři	2	0,25
Srbové	2	0,25
Makedonci	1	0,13
Turci	1	0,13
Kosovci	1	0,13
Albánci	1	0,13
Rakušané	1	0,13
Arménci	1	0,13
Finové	1	0,13
Kanaďané	1	0,13
Řekové	1	0,13
Finové	1	0,13
Σ	794	100

Tabulka 10 - Národnostní menšina

Graf 10 - Národnostní menšina

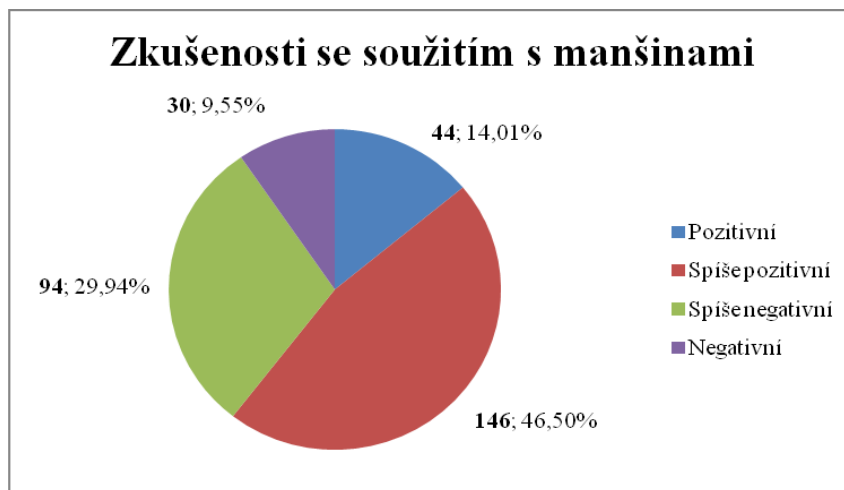
Tato otázka byla v dotazníku označena jako nepovinná, protože jsme předpokládali, že někteří respondenti nemají v okolí žádného reprezentanta národnostní menšiny, a to se nám i výzkumem potvrdilo. To se může také týkat i větších průmyslových měst, kdy se lidé v okolí mezi sebou méně zají, než je tomu např. v menších městech nebo na venkově. Navíc tato otázka umožňovala označit více možností a také napsat vlastní, která ve výčtu národnostních menšin nebyla.

Jak jsme předpokládali, největší zastoupení národností menšiny je ze strany romských spoluobčanů tj. **31,23%**, poté jsou to Vietnamci **25,94%**, pak následují Slováci a Ukrajinci **14,48%**, dále Rusové, Poláci a Němci a ostatní národnostní menšiny se objevují jen ojedinele.

11. Jaké zkušenosti máte se soužitím s touto menšinou?

Zkušenosti se soužitím s menšinami	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Pozitivní	44	14,01
Spíše pozitivní	146	46,50
Spíše negativní	94	29,94
Negativní	30	9,55
Σ	314	100

Tabulka 11 - Zkušenosti se soužitím s menšinami

Graf 11 - Zkušenosti se soužitím s menšinami

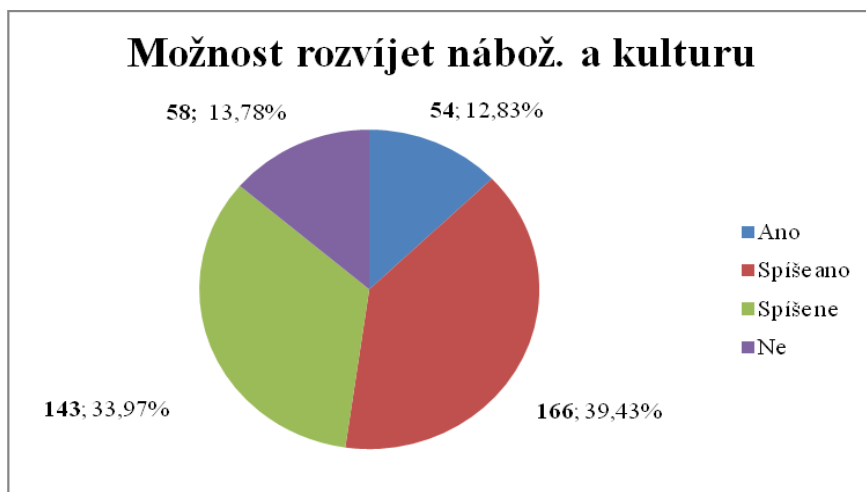
Tato otázka byla v dotazníku označena také jako nepovinná, protože navazovala na odpovědi otázek č. 9 a 10.

Zkušenosti se soužitím národnostních menšin jsou spíše pozitivní, což odpovědělo **46,50%** dotázaných respondentů, dále spíše negativní, to odpovědělo **29,94%** oslovených respondentů, poté následovali odpovědi pozitivní (**14,01%**) a negativní zkušenosti se soužitím s národnostními menšinami má **9,55%** oslovených respondentů.

12. Domníváte se, že by měli mít příslušníci jiných etnik žijících v ČR možnost rozvíjet svoji kulturu a náboženství?

Možnost rozvíjet kulturu a náboženství	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	54	12,83
Spíše ano	166	39,43
Spíše ne	143	33,97
Ne	58	13,78
Σ	421	100

Tabulka 12 - Rozvoj kultury a náboženství

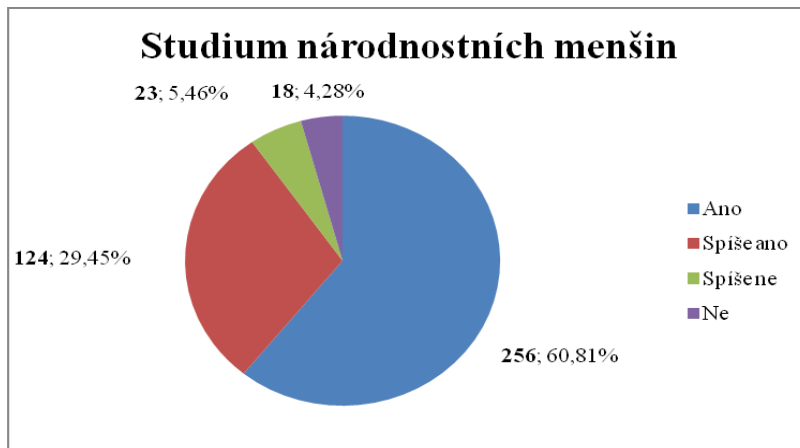
Graf 12 - Rozvoj kultury a náboženství

Na otázku, zda by měli mít příslušníci jiných etnik žijících v ČR možnost rozvíjet svoji kulturu a náboženství odpověděli oslovení respondenti tak, že **39,43%** se domnívá, že spíše ANO, **33,97%** spíše NE, **13,78%** je úplně proti a **12,83%** respondentů odpovídá, že ANO.

13. Souhlasíte s tím, aby na českých vysokých školách studovali příslušníci národnostních menšin?

Studium národnostních menšin	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	256	60,81
Spíše ano	124	29,45
Spíše ne	23	5,46
Ne	18	4,28
Σ	421	100

Tabulka 13 - Studium - národnostní menšiny

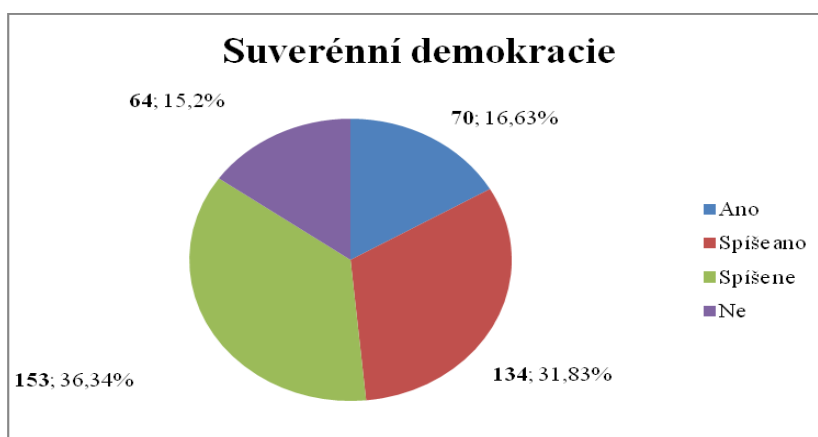
Graf 13 - Studium - národnostní menšiny

Co se týká vzdělávání národnostních menšin, v tom mají naši respondenti docela jasno. **68,81%** se domnívá, že ANO, měli by mít možnost studovat na vysokých školách, **29,45%** se domnívá, že spíše ANO, spíše NE je **5,46%** a pro NE je **4,28%** dotazovaných.

14. Vnímáte náš stát jako suverénní demokracii postavenou na křesťanských hodnotách společných pro celou Evropu?

Suverénní demokracie	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	70	16,63
Spíše ano	134	31,83
Spíše ne	153	36,34
Ne	64	15,2
Σ	421	100

Tabulka 14 - Suverénní demokracie

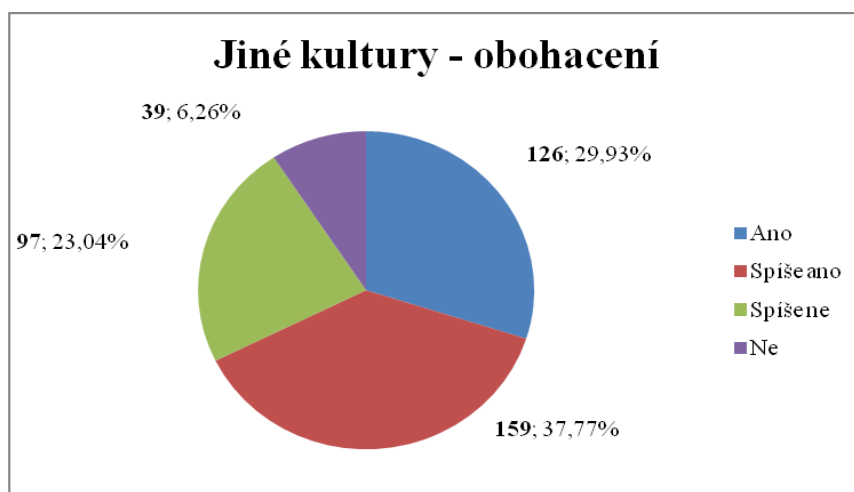
Graf 14 - Suverénní demokracie

Graf 14 - představuje náš stát očima respondentů. Jako demokratický, postavený na křesťanských hodnotách společných pro celou Evropu jej vnímá jen **16,63%** a **15,2%** odpovědělo jasné „NE“. Dále **31,83%** dotázaných s výhradami, ale souhlasí. **36,34%** respondentů spíše nesouhlasí.

15. Mohou nás lidé přicházející z jiných kultur něčím obohatit, vzhledem k jejich odlišnosti?

Jiné kultury - obohacení	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	126	29,93
Spíše ano	159	37,77
Spíše ne	97	23,04
Ne	39	9,26
Σ	421	100

Tabulka 15 - Jiné kultury - obohacení

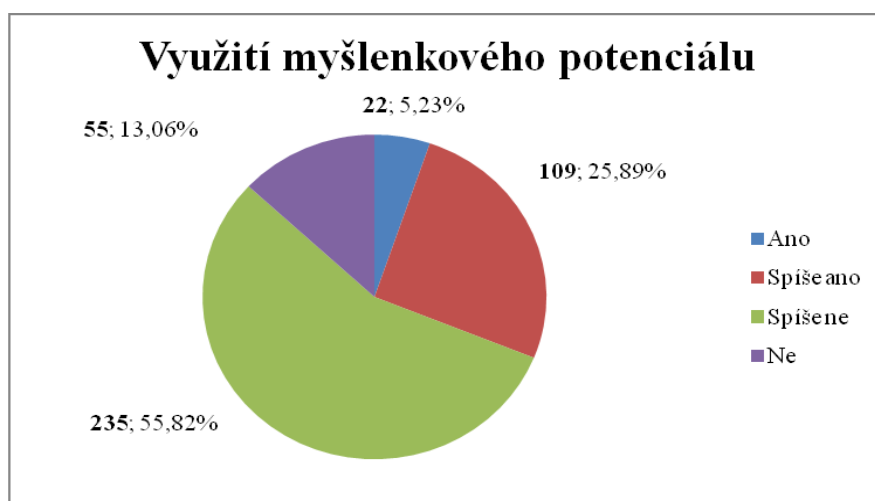
Graf 15 - Jiné kultury - obohacení

Hodnoty zobrazené v tabulce i v grafu nám znázorňují, že **37,77%** oslovených respondentů hovoří, že spíše ANO, **29,93%** se domnívá, že ANO, **23,04%** dotazovaných spíše NE a **6,26%** tvrdí, že nás nemohou ničím obohatit.

16. Dokáže naše společnost využít pracovní a myšlenkový potenciál nově příchozích?

Využití myšlenkového potenciálu	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	22	5,23
Spíše ano	109	25,89
Spíše ne	235	55,82
Ne	55	13,06
Σ	421	100

Tabulka 16 - Využití myšlenkového potenciálu

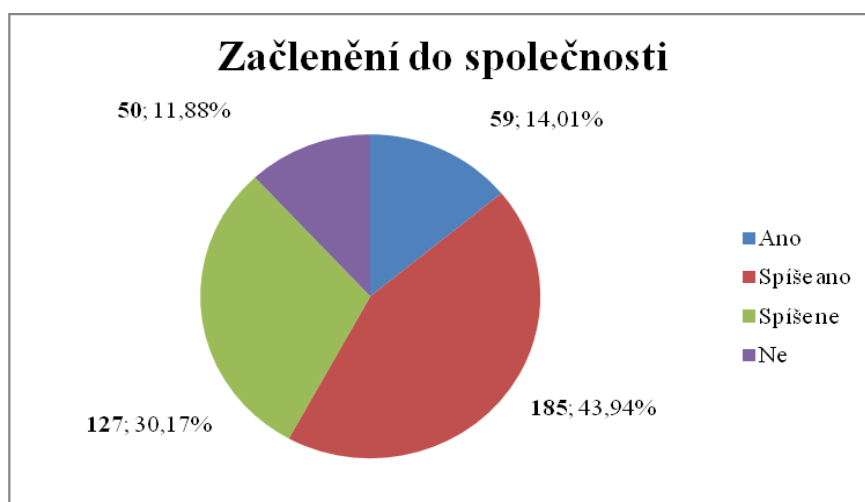
Graf 16 - Využití myšlenkového potenciálu

Výše uvedený graf i tabulka nám znázorňují výsledky na otázku, která se týká využití pracovního a myšlenkového potenciálu nově příchozích. Je patrné, že **55,82%** oslovených respondentů se domnívá, že spíše NE, **25,89%** dotazovaných se domnívá, že spíše ANO, proti je **13,06%** a pouze **5,23%** se domnívá, že naše společnost dokáže využít pracovní a myšlenkový potenciál nově příchozích.

17. Je možné postupné začlenění příchozích do naší společnosti i s vědomím dílčích odlišností?

Začlenění do společnosti	absolutní četnost (n)	Relativní četnost (%)
Ano	59	14,01
Spíše ano	185	43,94
Spíše ne	127	30,17
Ne	50	11,88
Σ	421	100

Tabulka 17 - Začlenění do společnosti

Graf 17 - Začlenění do společnosti

Touto otázkou jsme zjišťovali, zda je možné postupné začlenění příchozích do naší společnosti i s vědomím dílčích odlišností? Dopadlo to tak, že **43,94%** procent oslovených si domnívá, že spíše ANO, na to **30,17%** tvrdí, že spíše NE, **14,01%** hovoří, že ANO a **11,88%** je striktně pro NE.

5.2 Hypotézy - odpovědi

Hypotéza H1

H1: Občané naší společnosti jsou správně vedeni a orientováni v problematice národnostních menšin.

Nejdříve si zformulujeme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H0: Občané naší společnosti jsou správně vedeni a orientováni v problematice národnostních menšin bez rozdílu pohlaví.

HA: Muži jsou lépe vedeni a orientováni v problematice národnostních menšin.

Pro testování použijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. (Tabulka 18)

Správné vedení a orientace v problematice národnostních menšin

	ANO		NE		NEVÍM		Σ
	P	O	P	O	P	O	
MUŽI	17 (13,8) ^(a)		67 (68,6) ^(b)		18 (19,6) ^(c)		102
ŽENY	40 (43,2) ^(d)		216 (214,4) ^(e)		63 (61,4) ^(f)		319
Σ	57		283		81		421

Tabulka 18 - Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

Pozn.: Našeho výzkumného šetření se zúčastnilo celkem **421** mužů a žen, z toho **17** mužů odpovědělo na položenou otázku **ANO**, **67** mužů odpovědělo **NE** a **18** mužů volilo odpověď **NEVÍM**. U žen to bylo **ANO 40** žen, **NE 216** žen a **NEVÍM** odpovědělo **63** žen. Vzhledem k tomu, že jsme použili při výzkumu elektronický dotazník, VYPLŇTO.CZ, jsme využili funkci „analyzovat data“, a díky tomu jsme si vygenerovali hodnoty, které jsme do tabulky (18) dosadili.

Výpočet za použití kontingenční tabulky bude následovný:

Z každého políčka tabulky vypočítáme očekávanou četnost O .

Výpočet:

$$O_A = 13,8 \quad O_B = 68,6 \quad O_C = 19,6$$

$$O_D = 43,2 \quad O_E = 214,4 \quad O_F = 61,4$$

Poté si dosadíme do vzorečku jednotlivé výsledky a vypočítáme pro každé pole kontingenční tabulky hodnotu: $\frac{(P - O)^2}{O}$

Výpočet:

$$\chi_A = 0,74 \quad \chi_B = 0,03 \quad \chi_C = 0,13$$

$$\chi_D = 0,23 \quad \chi_E = 0,01 \quad \chi_F = 0,04$$

Testové kritérium χ^2 poté vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P - O)^2}{O}$ pro všechna pole kontingenční tabulky:

$$\chi^2 = 0,74 + 0,03 + 0,13 + 0,23 + 0,01 + 0,04 = \underline{\underline{1,18}}$$

Hladina významnosti je **0,05**

$$\text{Stupeň volnosti } f = (2-1) \cdot (3-1) = 2$$

$$\text{Kritická hodnota } \chi^2_{0,05^{(2)}} = 5,991 \quad 1,18 < 5,991$$

Zjistili jsme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší, než kritická hodnota $\chi^2_{0,05^{(2)}} = 5,991$, proto odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme nulovou hypotézu.

Občané naší společnosti jsou správně vedeni a orientováni v problematice národnostních menšin a to bez rozdílu pohlaví.

Hypotéza H2

H2: Občané České republiky vnímají náš stát jako demokratický, postavený na křesťanských hodnotách, společných pro celou Evropu.

Nejdříve si zformulujeme nulovou (H_0) a alternativní (H_A) hypotézu:

H0: Všichni občané České republiky, bez ohledu na věk, vnímají náš stát jako demokratický, postavený na křesťanských hodnotách, společných pro celou Evropu.

HA: Pouze občané ve věku 36 - 50 let vnímají náš stát jako demokratický, postavený na křesťanských hodnotách, společných pro celou Evropu.

Pro testování použijeme test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. (Tabulka 19)

Vnímavost našich občanů

	18 - 35 let		36 - 50 let		51 - 65 let		66 a více let		Σ
	P	O	P	O	P	O	P	O	
ANO	20 (33) ^(a)		39 (28,1) ^(b)		9 (7) ^(c)		2 (1,9) ^(d)		70
Spíše ANO	60 (63) ^(e)		62 (53,8) ^(f)		9 (13,4) ^(g)		3 (3,8) ^(h)		134
Spíše NE	82 (72) ⁽ⁱ⁾		48 (61,4) ^(j)		16 (15,3) ^(k)		7 (4,4) ^(l)		153
NE	36 (31) ^(m)		20 (25,7) ⁽ⁿ⁾		8 (6,4) ^(o)		0 (1,8) ^(p)		64
Σ	198		169		42		12		421

Tabulka 19 - Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

Pozn.: Opět jsme využili funkci „analyzovat data“, která jsme si vygenerovali a dosadili do tabulky (19).

Výpočet za použití kontingenční tabulky bude následovný:

Z každého políčka tabulky vypočítáme očekávanou četnost O.

Výpočet:

$$\begin{aligned} O_A &= 33 & O_B &= 28,1 & O_C &= 7 & O_D &= 1,9 \\ O_E &= 63 & O_F &= 53,8 & O_G &= 13,4 & O_H &= 3,8 \\ O_I &= 72 & O_J &= 61,4 & O_K &= 15,3 & O_L &= 4,4 \\ O_M &= 31 & O_N &= 25,7 & O_O &= 6,4 & O_P &= 1,8 \end{aligned}$$

Poté si dosadíme do vzorečku jednotlivé výsledky a vypočítáme pro každé pole kontingenční tabulky hodnotu: $\frac{(P - O)^2}{O}$

Výpočet:

$$\begin{aligned} \chi_A &= 5,12 & \chi_B &= 4,22 & \chi_C &= 0,57 & \chi_D &= 5,26 \\ \chi_E &= 0,14 & \chi_F &= 1,24 & \chi_G &= 1,44 & \chi_H &= 0,16 \\ \chi_I &= 1,38 & \chi_J &= 2,92 & \chi_K &= 0,03 & \chi_L &= 1,53 \\ \chi_M &= 0,80 & \chi_N &= 1,26 & \chi_O &= 0,40 & \chi_P &= 1,8 \end{aligned}$$

Testové kritérium χ^2 poté vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P - O)^2}{O}$ pro všechna pole kontingenční tabulky:

$$\begin{aligned} \chi^2 &= 5,12 + 4,22 + 0,57 + 5,26 + 0,14 + 1,24 + 1,44 + 0,16 + 1,38 + 2,92 + 0,03 + 1,53 \\ &+ 0,80 + 1,26 + 0,40 + 1,8 = \underline{\underline{28,27}} \end{aligned}$$

Hladina významnosti je **0,05**

Stupeň volnosti $f = (4-1) \cdot (4-1) = 9$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,05^{(9)}} = 16,919$ $28,27 > 16,919$

Zjistili jsme, že vypočítaná hodnota χ^2 je větší, než kritická hodnota $\chi^2_{0,05^{(2)}} = 16,919$, proto odmítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní hypotézu.

Pouze občané ve věku 36 - 50 let vnímají náš stát jako demokratický, postavený na křesťanských hodnotách, společných pro celou Evropu.

6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, zda důslednější aplikace sociální pedagogiky pomůže při práci s menšinami v kontextu současné imigrační krize. Pracujeme s ideou, že dnešní imigranti se časem etablují jako národnostní menšiny. Je to sice vize budoucnosti, ale ne tak vzdálené, jak by se mohlo zdát.

Verifikovali jsme hypotézu H1 - Občané naší společnosti jsou správně vedeni a orientováni v problematice národnostních menšin.

Zjistili jsme, že vypočítaná hodnota $\chi^2 = 1,18$ je menší, než kritická hodnota $\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$. Takto jsme došli k závěru, že potvrzujeme nulovou hypotézu.

Občané naší společnosti jsou správně vedeni a orientováni v problematice národnostních menšin a to bez rozdílu pohlaví.

Tento výsledek je zajímavý v kontextu složení respondentů (otázka č. 2 v dotazníku), kdy 75,77% bylo žen.

Hypotéza H2 - Občané České republiky vnímají náš stát jako demokratický, postavený na křesťanských hodnotách, společných pro celou Evropu.

Zde výpočet potvrdil hypotézu **HA**: Pouze občané ve věku 36 - 50 let vnímají náš stát jako demokratický, postavený na křesťanských hodnotách, společných pro celou Evropu.

Jelikož jsme zjistili, že vypočítaná hodnota χ^2 je větší, než kritická hodnota $\chi^2_{0,05(2)} = 16,919$, proto jsme odmítli nulovou hypotézu a přijali alternativní hypotézu.

Dílní výzkumné cíle:

- Připustit možnost špatné informovanosti společnosti o práci s menšinami.

K dosažení tohoto výzkumného cíle vedly otázky č. 5 a 6. Na základě odpovědí v dotazníku, kdy 53,21% dotázaných se domnívá, že se národnostní menšiny žijící v naší republice se neřídí stejnými zákony jako většinová společnost a 67,22% se vyjádřilo negativně k otázce vedení a orientace naší společnosti v problematice národnostních menšin. Musíme tak opravdu připustit špatnou orientaci a informovanost v souvislosti s otázkou národnostních menšin.

- Zjistit zájem společnosti o jinou kulturu a náboženství.

Naši respondenti, projevíli v dotazníku velkou míru tolerance a jiných náboženství a kultur. Rozvoji jiné kultury a náboženství, než je většinová by nebránilo 12,83%

a spíše nebránilo 39,43% dotázaných. Se začleněním do společnosti, při vědomí jejich odlišnosti nemá problém 14,01% a tímto tvrzením spíše souhlasí 43,94% dotázaných. Nejlépe vnímáni jsou studenti jiných národnostních menšin, jelikož s jejich studiem na našich vysokých školách souhlasí 60,81% a spíše souhlasí 29,45% dotázaných. Můžeme tak konstatovat, že naše společnost projevuje zájem o jinou kulturu a náboženství.

- Dokázat vnímavost společnosti hodnoty, na které často poukazuje.

V důsledku imigrační krize, je často poukazováno na demokracii a křesťanské hodnoty společné pro celou Evropu. S tvrzením, že křesťanské hodnoty tvoří základ evropské kultury a naší společnosti souhlasí 50,83% a nesouhlasí 31,83% dotázaných. U vnímání křesťanských hodnot v naší společnosti a demokracie opověděli dotázaní opatrněji, než v předchozím případě. A to tak, že s tvrzením souhlasí 16,63% a spíše souhlasí 31,83%. Pokud tyto kladné odpovědi sečteme výsledek je 48,46%, což je ještě méně než u předchozí otázky. Proto musíme jen konstatovat, že naše společnost vnímá hodnoty, na které sama poukazuje, jen velmi obezřetně.

Z uvedeného nám plyne, že vnímání hodnot naší společností je opatrné a možná i ovlivněno složením respondentů, kteří jsou o problémech národnostních menšin sice jen špatně informováni, zato však vykazují zájem o cizí kulturu. Souhlasí se studiem studentům z řad národnostních menšin na našich vysokých školách. U každého zmiňovaného tématu je patrný prostor k aplikaci, nebo spolupráci se sociální pedagogikou. Čím blíže jsme životní praxi, tím více vnímáme tuto naléhavost.

6.1 Diskuse a doporučení pro praxi

Z provedeného výzkumu vyplývá, že oslovení respondenti vnímají národnostní menšiny a imigranty dosti pozitivně. Problém však i tito respondenti vidí v informovanosti. Nevidí dostatek informací k danému tématu, respektive informací a informačních kanálů je spousta, ale s obsahem neprověřeným a nepatřičným. Jako příklad uvádíme vyplácení sociálních dávek. V tomto problému však také spatřujeme možnost aplikace sociální pedagogiky. Jistě by věci prospěla přítomnost sociálního pedagoga na každé základní i střední škole. Tento pedagog by mohl mít na starosti základní informovanost žáků

a studentů v oblasti sociální problematiky. Do výuky by měla být v daleko větší míře zakomponována multikulturní výchova.

Větší přítomnost a angažovanost sociálního pedagoga ve výuce by sebou nesla nárůst finančních nákladů. Tyto náklady by měly být v plné výši hrazeny z rozpočtu ministerstva práce, školství a tělovýchovy. Takováto investice by se však zúročila, jelikož by v sobě zahrnovala i prvky prevence rizikového chování dětí a mladistvých. Takto investované peníze budou i v budoucnu přinášet pozitivní prvky do nálady ve společnosti, do postojů k národnostním menšinám, čímž by došlo ke snížení sociálního napětí. Dobře informované děti a mladiství s multikulturním náhledem na chod společnosti, budou sami jako dospělí umět třídit příchozí informace a zaujmout adekvátní postoje.

Společnost, ve které žijeme, si do značné míry sami budujeme, tvoříme i směřujeme. Pokud proběhne efektivní aplikace sociální pedagogiky ve školství, mohou naši společnost tvořit mladí lidé, kteří budou chtít přímo participovat na jejím budování a tvorbě. Takové zapojení přinese možnost návratu k demokracii i tradičním křesťanským hodnotám, na kterých byla Evropa postavena.

Z výše uvedených řešení vidíme na začátku jednu investici, která se dále úročí v čase. Umožněním razantnějšího vstupu sociální pedagogiky do školství, následné aplikace multikulturní výchovy dokážeme ovlivnit žáky a studenty, kteří jako dospělí budou ovlivňovat směřování naší společnosti správným směrem.

Vzhledem k demografickému vývoji, jak v naší společnosti, tak v celé Evropě musíme počítat s větším přílivem imigrantů, kteří budou tvořit na našem území národnostní menšiny. Tomuto vývoji směřuje naše budoucnost nezávisle na přání a vůli nynějších politiků. Proto bude lepší, připravit naši společnost na budoucnost výše uvedeným řešením. Jistě to bude účinnější řešení, než ostnatý drát na hranicích.

ZÁVĚR

Sociální pedagogika je v naší společnosti stále dosti opomíjený obor. V ostrém kontrastu s tímto tvrzením je problematika národnostních menšin. Tato problematika je velmi mediálně atraktivní. Vymezují se vůči ní politici, umělci, pedagogové, novináři. Neuniká zájmu na sociálních sítích. Tato diplomová práce si klade za jeden z cílů najít společné jmenovatele a možnosti vzájemného propojení Sociální pedagogika – národnostní menšiny.

Z literatury známe historii vzniku národnostních menšin. Dokážeme je zařadit do legislativního rámce ČR. Z vyjádření některých veřejně známých osobností je však cítit strach. Jeto to strach, nebo počátek xenofobie? Strach se šíří z neinformovanosti. Tu se dostáváme do sporu s úvodním tvrzením o atraktivitě tématu národnostních menšin. Z našeho výpočtu je patrné, že muži i ženy jsou naprosto stejně orientováni v dané problematice národnostních menšin. Problém soužití většiny s národnostními menšinami mají v sobě zakomponován i otázky č. 11;12;13. Převažující kladné vyjádření respondentů nám dává naději na možnost multikulturního rozvoje naší společnosti. Mohlo dojít také ke zkreslení těchto výsledků jelikož 54,63% dotázaných má vysokoškolské vzdělání a základní, nebo učňovské má celkově jen 8,79% respondentů.

O úrovni společnosti nejlépe hovoří hodnoty, které vyznává a jak také sama sebe pojímá. Jako suverénní demokracii postavenou na křesťanských hodnotách společných pro celou Evropu vnímá naši společnost jen věková skupina 36-50 let. Tento výsledek byl očekáván spíše u starších ročníků. Ty asi, zklamáním z neutěšeného stavu důchodové reformy, nemají důvěru v naši společnost.

Celá tato práce je trochu netradičně pojatá, protože bere imigranty jako budoucí národnostní menšiny. Tento důvod je několikrát vysvětlován, protože naše společnost až donedávna si spojovala pojem národnostní menšina pouze s Romským etnikem. Tímto byl problém vyřešen – viník byl nalezen. Po započetí imigrační krize, byla naše společnost konfrontována z možností rozšíření portfolia národnostních menšin o další možné nově příchozí. To vyvolalo ve společnosti vlnu nevole. Na „svou“ romskou menšinu jsme si již zvykli a co teď? Politici se problému ujali a celý problém zjednodušili. Nazvali jej Kvóty. Jak však bude práce s kvótami vypadat? Spousta se toho slíbí, spousta napíše a řekne, ale jasné koncepční řešení nikdo nepřinese. Tak vidíme, že se řešení problémů přesouvá na termín, až po volbách, kdy budeme čekat na nějaké jiné mocenské rozhodnutí.

Mocenské rozhodování, které provádějí manažeři po pečlivé analýze, se může zdát iracionální, spontánní a intuitivní. Vůdce své rozhodování staví na své imaginaci. Všichni známe nějakého šéfa, který přijde, shrne výpočty a analýzy ze stolu a rozhodne naprosto jinak, jenom proto, že to tak chce (Novotná, 2008, s. 86).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BALVÍN, Jaroslav. *Pedagogika, andragogika a multikulturalita*. 1. vyd. Praha: Radix, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.
- BAUMAN, Zygmunt. *Modernita a Holocaust*. 1.vyd. Praha: Slon, 2003. ISBN 80-86429-23-7.
- BITTNEROVÁ, Dana a Miriam MORAVCOVÁ (eds.) *Etnické komunity, Kontinuita kulturní reprodukce*. 1. vyd. Praha: Agora, 2012. ISBN 978-80-87398-29-6.
- BITTNEROVÁ, Dana a Miriam MORAVCOVÁ (eds.) *Etnické komunity, Integrace, Identita*. 1.vyd. Praha: Agora, 2011. ISBN 978-80-87398-13-5.
- BITTNEROVÁ, Dana a Miriam MORAVCOVÁ (eds.) *Etnické komunity, Elity, Instituce, Stát*. 1.vyd. Praha: Agora, 2009. ISBN 978-80-87398-03-6.
- CAKIRPALOGLU, Pajanotis. *Psychologie hodnot*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. ISBN 978-80-244-2295-4.
- ČESKO. Zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-111>
- ČESKO. Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>
- ČESKO. Sdělení č. 208/1993 Sb. Úmluva o právním postavení uprchlíků. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-208>
- ČESKO. Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-325>
- ČESKO. Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-326>
- ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 19. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice*. 1. vyd. Praha, 2001. ISBN 80-7223-652-0.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-13694.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-71-78-535-0.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- LIDOVÉ NOVINY, PÁTEK: magazín LN. č. 50/2015 [online]. © 2017, MAFRA, a.s. [cit. 10. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.lidovenoviny.cz/nahled.aspx?n=LN-MAGAZIN&d=11.12.2015&e=LN-MORAVA>
- LIDOVÉ NOVINY, PÁTEK: magazín LN. č. 30/2016 [online]. © 2017, MAFRA, a.s. [cit. 17. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.lidovenoviny.cz/nahled.aspx?n=LN-MAGAZIN&d=29.07.2016&e=LN-MORAVA>
- LIDOVÉ NOVINY, PÁTEK: magazín LN. č. 52/2016 [online]. © 2017, MAFRA, a.s. [cit. 20. 3. 2017]. Dostupné z: <http://www.lidovenoviny.cz/nahled.aspx?n=LN-MAGAZIN&d=30.12.2016&e=LN-MORAVA>
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální služby* 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce* 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- MOREE, Dana. *Základy interkulturního soužití*. 1. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0915-7.
- NOVOTNÁ, Eliška. *Sociologie organizace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2428-7.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3470-5.
- PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova*. 2. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VEBROVÁ, Jitka a Tomáš KRAJÍČEK. *Slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: Plot, 2006. ISBN 80-86523-77-2.

TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5.

SCHEU, Harald Christian (eds). *Migrace a kulturní konflikty*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0,

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
ČR	Česká republika
č.	číslo
kap.	Kapitola
náb.	náboženství
např.	například
resp.	respektive
OSPOD	Oddělení sociálně-právní ochrany dětí
popř.	po případě
pozn.	poznámka
s.	strana
sv.	svatý
tj.	to je
tzv.	tak zvaný

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Věk respondentů.....	37
Tabulka 2 - Pohlaví respondentů	38
Tabulka 3 - Kraj.....	39
Tabulka 4 - Vzdělání.....	40
Tabulka 5 - Národnostní menšiny - dodržování zákonů.....	41
Tabulka 6 - Společnost - problematika národnostních menšin.....	42
Tabulka 7 - Rozdílnost jiných kultur	43
Tabulka 8 - Křesťanské hodnoty - základ kultury	43
Tabulka 9 - Národnostní menšina v okolí.....	44
Tabulka 10 - Národnostní menšina	45
Tabulka 11 - Zkušenosti se soužitím s menšinami	46
Tabulka 12 - Rozvoj kultury a náboženství	47
Tabulka 13 - Studium - národnostní menšiny.....	48
Tabulka 14 - Suverénní demokracie	49
Tabulka 15 - Jiné kultury - obohacení	50
Tabulka 16 - Využití myšlenkového potenciálu.....	51
Tabulka 17 - Začlenění do společnosti	52

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Věk respondentů.....	37
Graf 2 - Pohlaví respondentů.....	38
Graf 3 - Kraj.....	39
Graf 4 - Vzdělání.....	40
Graf 5 - Národnostní menšiny - dodržování zákonů.....	41
Graf 6 - Společnost - problematika národnostních menšin.....	42
Graf 7 - Rozdílnost jiných kultur.....	43
Graf 8 - Křesťanské hodnoty - základ kultury.....	44
Graf 9 - Národnostní menšina v okolí.....	44
Graf 10 - Národnostní menšina.....	46
Graf 11 - Zkušenosti se soužitím s menšinami.....	47
Graf 12 - Rozvoj kultury a náboženství.....	48
Graf 13 - Studium - národnostní menšiny.....	49
Graf 14 - Suverénní demokracie.....	49
Graf 15 - Jiné kultury - obohacení.....	50
Graf 16 - Využití myšlenkového potenciálu.....	51
Graf 17 - Začlenění do společnosti.....	52

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: REŠERŠE

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P III: VÝŇATEK ZE ZÁKONA Č. 111/2006 SB.

PŘÍLOHA P I: REŠERŠE

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

Tato publikace v sobě zahrnuje pohled na historii sociální pedagogiky a to jak u nás tak i ve světě. Zmiňuje i specifika, která přináší sociálně-pedagogický výzkum a s ním spjatá metodologie. Dále se zaměřuje na prostředí, ve kterém probíhá výchova. Tedy na prostředí přirozené, rodinné, vrstevnické skupiny, regionální i lokální. Kniha jistě osloví všechny zajímaví se o sociální pedagogiku, ale především studenty středních i vysokých škol a pracovníky pomáhajících profesí.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3470-5.

Nová publikace, která mapuje tento obor již od historických kořenů až po současnost. Miroslav Procházka touto knihou navazuje na publikaci Bohuslava Krause a jeho *Základy sociální pedagogiky* z roku 2008. Přináší ucelenější přehled problematiky, jež je předmětem zájmu sociální pedagogiky. Kniha Mapuje vliv různých prostředí, jejich vliv na jedince. Každé prostředí nazírá pohledem sociální pedagogiky. Závěrem řeší i problematiku rizikového chování a sociální prevenci.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova*. 2. vyd. Praha: Triton 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

Tato znovu vydaná publikace nese také podtitul „příručka (nejen) pro učitele“. Podtitul dobře vykresluje univerzálnost a široký záběr užití této publikace zabývající se multikulturní výchovou. Jasně definuje pojem multikulturní výchova, její aplikace ve školním vzdělávání její místo v rámci vzdělávacího programu. Odkazuje na další zdroje vhodné k užití v multikulturní výchově. Seznamuje mimo jiné i pedagogy s problematikou multikulturní výchovy a dává určitá doporučení ve vzdělávání dětí, cizinců. Odkazuje taktéž na zkušenosti s multikulturní výchovou v jiných státech Evropy i USA. Závěrem upozorňuje na jeden z důvodů vzniku multikulturní výchovy a multikulturalismu, protože si uvědomuje důležitost lepšího soužití většiny s představiteli odlišných etnik a národností.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

Velmi obsáhlá a do detailu propracována publikace Marie Vágnerové je členěna na 4 části. První část se zabývá mechanismem vývoje psychických odchylek, stručným přehledem poruch jednotlivých funkcí. V druhé části se autorka zabývá velmi specifickým okruhem psychicky nemocných – zdravotně postižených. V následujících kapitolách popisuje somatickou nemoc, jako psychologický problém, onemocnění centrální, nervové soustavy a věnuje se také psychologické problematice zdravotně, zrakově, sluchově i tělesně postižených osob. V třetí části vyjmenovává vybrané duševní a behaviorální poruchy např. schizofrenii, afektivní poruchy, posttraumatické poruchy. Čtvrtá část se zabývá psychologickými poruchami související s odlišností životního stylu a sociální patologie. Mimo jiné se zde podrobně zabývá syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, problémy vyvolanými negativním způsobem společnosti, kde v podkapitolách zmiňuje i postoje společnosti sociokulturně, etnicky či rasově odlišným lidem. V dalších z podkapitol zmiňuje též sociálně psychologickou problematiku romského etnika, charakteristiku romské minority a její vývoj. Stejně tak se zde zabývá i psychickými vlastnostmi, které jsou typické pro příslušníky romského etnika. Když je celá tato publikace velmi rozsáhlá, je velmi přehledná a použitelná v širokém okruhu pomáhajících profesí.

TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. 1. vyd. Praha: Portál 2011. ISBN 978-80-7367-868-5.

Autor tematicky člení publikaci na šest částí. Každá část má společné jedno nosné téma, pod které spadá úvodní kapitola, jež je doplňována podkapitolami. Podkapitoly jsou řazeny ve stejné logice. Postihují tak základní pojmy, cílové skupiny a český mezinárodně právní rámec, kterého se problematika kapitoly dotýká. Závěrečné podkapitoly se orientují na organizaci a nástroje realizace dané problematiky a řeší vybrané systémové otázky.

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Josef Vystrčil, jsem studentem 2. ročníku navazujícího magisterského studia oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V současné době pracuji na diplomové práci nazvané „Sociální pedagogika a její aplikace při práci s menšinami“, jejíž součástí je i tento dotazník. Dovoluji si proto, obrátit se na Vás s prosbou o jeho vyplnění. Údaje, které uvedete v tomto dotazníku, nebudou nikde zveřejněny - jsou anonymní a budou sloužit výhradně pro účely mé diplomové práce.

Děkuji za ochotu a spolupráci.

1. Kolik je Vám let?

- 18 - 35 let
- 36 - 50 let
- 51 - 65 let
- 66 let a více

2. Jaké je Vaše pohlaví?

- muž
- žena

3. Ve kterém kraji žijete?

- Hlavní město Praha
- Jihočeský kraj
- Jihomoravský kraj
- Karlovarský kraj
- Kraj Vysočina
- Královéhradecký kraj
- Liberecký kraj
- Moravskoslezský kraj
- Olomoucký kraj
- Pardubický kraj
- Plzeňský kraj
- Středočeský kraj
- Ústecký kraj
- Zlínský kraj

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučen/a
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

5. Domníváte se, že se národnostní menšiny žijící v naší republice řídí stejnými zákony jako většinová společnost?

- ano
- ne
- nevím

6. Je naše společnost správně vedena a orientována v problematice národnostních menšin?

- ano
- ne
- nevím

7. Domníváte se, že dovedeme vnímat a ocenit rozdílnost lidí jiných kultur a náboženství?

- ano
- ne
- nevím

8. Tvoří křesťanské hodnoty stále základ evropské kultury a naší společnosti?

- ano
- ne
- nevím

9. Žije ve vašem okolí nějaká národnostní menšina?

- ano
- ne

Pokud jste na tuto otázku odpověděli NE, tak otázku č. 10 a 11 vynechejte a přejděte na otázku č. 12.

10. Zda ano, tak jaká?

- Němci
- Poláci
- Romové
- Rusové
- Slováci
- Ukrajinci
- Vietnamci
- Jiná

11. Jaké zkušenosti máte se soužitím s touto menšinou?

- pozitivní
- spíše pozitivní
- spíše negativní
- negativní

- 12. Domníváte se, že by měli mít příslušníci jiných etnik žijících v ČR možnost rozvíjet svoji kulturu a náboženství?**
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
- 13. Souhlasíte s tím, aby na českých vysokých školách studovali příslušníci národnostních menšin?**
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
- 14. Vnímáte náš stát jako suverénní demokracii postavenou na křesťanských hodnotách společných pro celou Evropu?**
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
- 15. Mohou nás lidé přicházející z jiných kultur něčím obohatit, vzhledem k jejich odlišnosti?**
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
- 16. Dokáže naše společnost využít pracovní a myšlenkový potenciál nově příchozích?**
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
- 17. Je možné postupné začlenění příchozích do naší společnosti i s vědomím dílčích odlišností?**
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne

Děkuji za Váš čas při vyplnění dotazníku.

PŘÍLOHA P III: VÝŇATEK ZE ZÁKONA Č. 111/2006 SB.

Exportováno z právního informačního systému CODEXIS®

111/2006 Sb. Zákon o pomoci v hmotné nouzi - znění dle 367/2016 Sb.

1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek 1) fyzickým osobám (dále jen "osoba"), které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi (dále jen "dávka").

(2) Každý má nárok na základní sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení.

1) Čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

§ 2

Hmotná nouze

(1) Pro účely posuzování stavu hmotné nouze se příjmy a sociální a majetkové poměry osoby, která žádá o dávku, posuzují společně s příjmy a sociálními a majetkovými poměry dalších osob. Okruh těchto společně posuzovaných osob se posuzuje podle zákona o životním a existenčním minimu 2), pokud tento zákon nestanoví jinak.

(2) Osoba se nachází v hmotné nouzi, není-li dále stanoveno jinak, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob

- a) po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí (§ 24), nebo
- b) dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí podle § 4 odst. 1 písm. a) částek živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení (§ 34) a služeb s bydlením bezprostředně spojených (dále jen "odůvodněné náklady na bydlení"), přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejich základních životních podmínek je tak vážně ohroženo.

(3) Osoba se považuje za osobu v hmotné nouzi též, jestliže nesplňuje podmínky uvedené v odstavci 2, avšak s přihlédnutím k jejím příjmům, celkovým sociálním a majetkovým poměrům jí hrozí vážná újma na zdraví.

(4) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, kterou postihne vážná mimořádná událost a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami; vážnou mimořádnou událostí se rozumí zejména živelní pohroma (například povodeň, vichřice a vyšší stupně

větrné pohromy, zemětřesení), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie.

(5) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky

- a) k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázání ztráty osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu, nebo
- b) na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby, nebo
- c) na úhradu odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí 59).

(6) Za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením, jestliže zejména

- a) je propuštěna z výkonu zabezpečovací detence, z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, nebo
- b) je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení poskytovatele zdravotních služeb, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, nebo
- c) je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, respektive v 19 letech, nebo
- d) nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší, nebo
- e) je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.

2) Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

59) § 1 zákona č. 359/1999 Sb.

§ 3

Osoba, která není v hmotné nouzi

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, osobou v hmotné nouzi není osoba, která

- a) není v pracovním nebo obdobném vztahu, popřípadě nevykonává tyto vztahy alespoň v rozsahu 20 hodin měsíčně, ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, popřípadě osoba, která je v pracovním nebo obdobném vztahu, ale nemá z těchto vztahů v rozhodném období příjem, s výjimkou osoby, která je
 1. starší 68 let,
 2. poživitelem starobního důchodu,
 3. invalidní ve třetím stupni,

4. osobou pobírající peněžité dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství nebo rodičem celodenně, osobně a řádně pečujícím alespoň o 1 dítě a z důvodu této péče pobírajícím rodičovský příspěvek, a to po dobu trvání nároku na rodičovský příspěvek a po této době takto pečujícím o dítě, které z vážných důvodů nemůže být umístěno v jeslích nebo v mateřské škole nebo obdobném zařízení,
 5. osobou osobně pečující o dítě ve věku do 10 let závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I nebo osobou osobně pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost), a to za předpokladu, že v žádosti o příspěvek na péči pro osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby byla uvedena nebo po přiznání příspěvku na péči příslušnému orgánu ohlášena jako osoba poskytující pomoc 17a); je-li pečujících osob více, lze toto ustanovení použít pouze u jedné z nich, a to té, která byla určena jejich písemnou dohodou, a nedohodnou-li se, nelze toto ustanovení použít vůbec,
 6. poživitelem příspěvku na péči ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost),
 7. nezaopatřeným dítětem,
 8. uznána dočasně práce neschopnou,
 9. práce neschopná z důvodu, který by byl u pojištěnce pojištěného podle zákona o nemocenském pojištění důvodem pro rozhodnutí ošetřujícího lékaře o vzniku dočasné pracovní neschopnosti,
 10. zaměstnancem, jemuž zaměstnavatel nevyplatil mzdu, plat, odměnu za práci nebo jejich náhradu v termínu jejich splatnosti 70),
- b) je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání 3) nebo účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnanosti 4), a to po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém došlo k odmítnutí,
- c) prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním (§ 11),
- d) je osobou samostatně výdělečně činnou a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění, a proto nemá dávky z tohoto pojištění; za osobu samostatně výdělečně činnou se považuje osoba, která se za osobu samostatně výdělečně činnou považuje podle zákona o důchodovém pojištění 60),
- e) je osobou, které byla za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky uložena sankce podle zvláštního právního předpisu 5), a to po dobu 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení sankce,
- f) nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby, a to počínaje prvním dnem kalendářního měsíce, následujícím po kalendářním měsíci, ve kterém tato skutečnost nastala, za předpokladu že uvedená skutečnost k tomuto dni nadále trvá,
- g) je osobou, které podle zvláštního právního předpisu 5c) nevznikl nárok na nemocenské proto, že si úmyslně přivodila pracovní neschopnost, nebo jí vznikla pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo užití omamných prostředků anebo při spáchání úmyslného trestného činu, a proto jí nemocenské nenáleží nebo náleží ve snížené výši,
- h) je osobou, které byla dávka odejmuta podle § 45 odst. 2 nebo § 49 odst. 5, nebo s ní společně posuzovanou osobou, a to po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po kalendářním měsíci, ve kterém byla dávka odejmuta.

(2) Je-li osoba uvedená v odstavci 1 písm. a) až e), g) nebo h) osobou společně posuzovanou podle § 2 odst. 1, posuzuje se pro účely zjištění nároku na dávku společně; k této osobě se přihlíží též při stanovení výše dávky, s výjimkou stanovení výše příspěvku na živobytí podle § 23 písm. b). Za společně posuzovanou osobu podle věty první se pro účely zjištění nároku na dávku považuje též osoba, která není oprávněnou osobou.

(3) Orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobu uvedenou v odstavci 1 písm. a) až e), g) a h), a dále nezaopatřené dítě umístěné na základě rozhodnutí příslušného orgánu v plném přímém zaopatření v pobytovém zařízení sociálních služeb podle ustanovení § 48 zákona o sociálních službách, bude považovat za osobu v hmotné nouzi.

(4) Orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobou v hmotné nouzi není osoba, jejíž celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění její výživy a ostatních základních osobních potřeb.

(5) Za osobu, která pobírá příspěvek na živobytí, se považuje příjemce příspěvku na živobytí a osoba společně posuzovaná s příjemcem příspěvku na živobytí.

3) § 25 odst. 5 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

4) § 120 zákona č. 435/2004 Sb.

5) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

5c) § 24 odst. 1 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů.

§ 25 a 31 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.

17a) § 21 a 24 zákona č. 108/2006 Sb.

60) § 9 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

70) § 141 odst. 1 a § 144 zákoníku práce.

§ 4

Dávky

(1) Dávky v systému pomoci v hmotné nouzi jsou

- a) příspěvek na živobytí,
- b) doplatek na bydlení,
- c) mimořádná okamžitá pomoc.

(2) Příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení jsou dávky měsíčně se opakující. Mimořádná okamžitá pomoc je dávkou jednorázovou.

(3) Náklady na dávky hradí stát.

§ 5

Okruh oprávněných osob

(1) Na příspěvek na živobytí a na doplatek na bydlení má nárok při splnění tímto zákonem stanovených podmínek

- a) osoba, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu podle zvláštního právního předpisu 7) nebo která má na území České republiky trvalý pobyt podle zvláštního právního předpisu 7a), a to pokud má bydliště na území České republiky,
- b) osoba, které byl udělen azyl nebo doplňková ochrana podle zvláštního právního předpisu 8), a to pokud má bydliště na území České republiky,
- c) cizinec bez trvalého pobytu na území České republiky, kterému tato práva zaručuje mezinárodní smlouva, a to pokud má bydliště na území České republiky,
- d) občan členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) po dobu delší než 3 měsíce, nevyplyvá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství 10), a to pokud má bydliště na území České republiky,
- e) rodinný příslušník občana členského státu Evropské unie 11), pokud je hlášen na území České republiky k pobytu podle zvláštního právního předpisu 9) po dobu delší než 3 měsíce, nevyplyvá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství 10), a to pokud má bydliště na území České republiky,
- f) cizinec, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajících rezidenta Evropského společenství na území jiného členského státu Evropské unie, a jeho rodinný příslušník, pokud jim bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu 11a), a to pokud mají bydliště na území České republiky.

(2) Na mimořádnou okamžitou pomoc v situaci uvedené v § 2 odst. 3 má nárok při splnění dále stanovených podmínek

- a) osoba uvedená v odstavci 1,
- b) osoba pobývající na území České republiky na základě zvláštního právního předpisu 9), a to pokud má bydliště na území České republiky.

(3) Mimořádnou okamžitou pomoc v situaci uvedené v § 2 odst. 4 a 5 lze poskytnout osobě uvedené v odstavci 1 nebo 2. V případech poskytování mimořádné okamžité pomoci podle § 2 odst. 5 písm. a) se podmínka bydliště na území České republiky nezjišťuje.

(4) Mimořádnou okamžitou pomoc v situaci uvedené v § 2 odst. 3 lze poskytnout i osobě, která není uvedena v odstavcích 1 a 2.

(5) Mimořádnou okamžitou pomoc lze poskytnout osobě uvedené v § 2 odst. 6, pokud je uvedena v odstavcích 1 a 2.

(6) Osoba má bydliště na území České republiky, zejména pokud se zde dlouhodobě zdržuje, vykonává zde výdělečnou činnost, žije zde s rodinou, plní zde povinnou školní docházku nebo se zde soustavně připravuje na budoucí povolání, popřípadě existují jiné významné důvody, zájmy či aktivity, jejichž vzájemná souvislost dokládá sepětí této osoby s Českou republikou.

-
- 7) Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.
7a) Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
8) Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů.
9) Zákon č. 326/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
10) Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství.
11) § 15a zákona č. 326/1999 Sb., ve znění zákona č. 217/2002 Sb.
11a) § 42c zákona č. 326/1999 Sb., ve znění zákona č. 161/2006 Sb.

§ 6

Orgány pomoci v hmotné nouzi

Orgány pomoci v hmotné nouzi jsou

- a) Úřad práce České republiky - krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu (dále jen "krajská pobočka Úřadu práce"),
- b) Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen "ministerstvo").

§ 7

Pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a újezdní úřady

V oblasti pomoci v hmotné nouzi plní některé úkoly rovněž pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a újezdní úřady. Výkon působnosti stanovené pověřeným obecním úřadům a obecním úřadům obcí s rozšířenou působností je výkonem přenesené působnosti.

